

บทที่ 6

การจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในระยะ 2501-2521

แผนการศึกษาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก่อนวัยเรียน

ในปี พ.ศ. 2503 การศึกษาระดับอนุบาลมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้ เป็นผลกระทบจากการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติใหม่ จากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2497 มาเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

- ก. อนุบาลศึกษา
- ข. ประถมศึกษา
- ค. มัธยมศึกษา
- ง. อุดมศึกษา¹

อนุบาลศึกษาได้แก่ การอบรมเบื้องต้น เพื่อให้กุลบุตรกุลธิดาพร้อมที่จะรับการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อไป²

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบโรงเรียนนั้น กล่าวถึงการอนุบาลศึกษาคงนี้ "การอนุบาลศึกษา เป็นการศึกษาก่อนการศึกษาภาคบังคับ อาจจัดเป็นอนุบาลที่มี 2 ชั้น หรือ 3 ชั้น หรือจัดชั้นเต็กเล็ก 1 ชั้น ในโรงเรียนประถมศึกษา"³

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, หน้า 379.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 380.

³เรื่องเดียวกัน.

สำหรับเกณฑ์อายุผู้เข้าศึกษาระดับนี้ กำหนดอายุระหว่าง 3-6 ปี¹
ซึ่งอายุขั้นต่ำและขั้นสูงน้อยกว่าที่ที่กำหนดในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 1 ปี

จะเห็นว่าแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2503 ได้มีการกำหนดชั้นการ
อนุบาลศึกษาเป็นการศึกษาในระดับหนึ่งต่างหาก ทั้งได้ยึดหยุ่นการศึกษาอนุบาล
ออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือชั้นอนุบาล และชั้นเด็กเล็ก

ต่อมาอีก 17 ปี คือในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษา
แห่งชาติใหม่อีกครั้งหนึ่ง สาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาอนุบาลเรียนมีดังนี้

ข้อ 12. การศึกษาที่มีโอกาสบังคับ รัฐพึงวางมาตรฐานการอยู่อย่างเหมาะสมเพื่อให้
บุคคลมีโอกาสดำเนินการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ภายใต้ขอบเขตที่รัฐกำหนด
และตามสติปัญญาความสามารถ

ข้อ 16. รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนประถมศึกษา
รัฐจะสนับสนุนให้ท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดใหม่มาก รัฐจะจัดเป็นตัวอย่างและเพื่อ
การคนควรวิจัยเท่านั้น

ข้อ 27 รัฐพึงดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้สถาบันครอบครัวมีหน้าที่และความ
รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ คุณสมบัตินี้
เหมาะสมกับวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสังคมไทย

ข้อ 29. การศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

- ก่อนประถมศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา
- อุดมศึกษา

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, หน้า 380.

ข้อ 30. การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการศึกษาต่อไป

การจัดสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อาจจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยอาจจัดเป็นสถานรับเลี้ยงดูเด็ก หรือศูนย์เด็กปฐมวัยและในบางกรณีอาจจัดเป็นชั้นเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลก็ได้¹

ในคําเกณฑ์อายุของผู้ที่จะเข้าเรียนได้กำหนดอายุโดยประมาณไว้ในแผนภูมิระบบการศึกษาวา อายุโดยประมาณ 3-5 ปี²

จะเห็นได้ว่าแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาก่อนวัยเรียนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคํานการอบรมเลี้ยงดู ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาตามนัยแห่งแผนการศึกษานี้ เป็นสิ่งที่ต้องจัดทำต่อเนื่องกันตลอดชีวิตทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน³

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาก่อนวัยเรียนไว้ดังต่อไปนี้

¹ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ: คํองแผนงาน, "แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520" (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 3-7.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่มีหน้า.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

ในแผนฯ 2520, ได้คำนึงถึงความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนมาก เพราะตระหนักดีว่าประสิทธิภาพในการเรียนของเด็กในระดับประถมศึกษานั้น มีความแตกต่างกันมากในระหว่างเด็กในชนบท และเด็กที่มีฐานะยากจน กับ เด็กที่อยู่ในตัวเมือง และเด็กที่มีฐานะดี ทั้งนี้หากไม่นับเนื่องมาจากคุณภาพ ของครูและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่โรงเรียนในตัวเมืองได้เปรียบ โรงเรียนในชนบทแล้ว เด็กในตัวเมือง และเด็กที่มีฐานะดียังได้เปรียบใน กรณีที่มีโอกาสได้รับการเตรียมตัวโดยเขาเรียนในโรงเรียนอนุบาลก่อน เพราะ โรงเรียนในชนบทมีอยู่ไม่มากนักและเด็กยากจนก็มีโอกาสได้เขาเรียนน้อย เนื่องจากของเสียค่าใช้จ่ายสูง นอกจากนี้เด็กที่มีฐานะดียังได้รับการเลี้ยงดู ดีกว่าเด็กที่มีฐานะยากจน ทำให้ร่างกายและสมองได้รับการพัฒนาดีกว่า ผลการเรียนในระดับประถมจึงดีกว่า¹

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับนี้มาก และได้ยึดหยุ่นให้การศึกษาก่อนวัยเรียนนี้ สามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก หรือศูนย์เด็กปฐมวัย เป็นต้น เป็นการจัดที่นอกเหนือไปจากการจัดในรูปแบบโรงเรียนอนุบาลหรือชั้นเด็กเล็ก นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นที่บุคคลและท้องถิ่นที่ อยู่ในฐานะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในชนบทและในเมือง เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงก่อนการ ศึกษาภาคบังคับที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในระดับสูง ๆ ต่อไปของเด็กอย่างยิ่ง

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "การวิวัฒนาการแผนการศึกษา แห่งชาติอดีต-ปัจจุบัน," หน้า 63-64.

สภาพการศึกษาากอนวัยเรียน

ในปี 2501 นี้มีโรงเรียนอนุบาลของรัฐเพิ่มขึ้น 5 โรงเรียน รวมเป็นโรงเรียนอนุบาลทั้งสิ้นในปี 57 โรงเรียน โรงเรียนอนุบาลที่เปิดขึ้นใหม่ในปีนี้ได้แก่

1. โรงเรียนอนุบาลจังหวัดพัทลุง
2. โรงเรียนอนุบาลจังหวัดพิจิตร
3. โรงเรียนอนุบาลจังหวัดสตูล
4. โรงเรียนอนุบาลจังหวัดกาฬสินธุ์
5. โรงเรียนอนุบาลจังหวัดคนนทบุรี¹

มีจำนวนนักเรียนอนุบาลทั้งสิ้น 19,450 คน ซึ่งสามารถแยกเป็นโรงเรียนอนุบาล 4,083 คน สาคิตของกรมการเด็กหัดครู 249 คน และโรงเรียนราษฎร์ 15,118 คน² โรงเรียนอนุบาลของเอกชนปีการศึกษานี้มีจำนวนทั้งสิ้น 163^{*} โรงเรียน³

นอกจากโรงเรียนอนุบาลในสังกัดต่าง ๆ แล้ว ยังมีชั้นเด็กเล็กในปี พ.ศ. 2501 จำนวน 18,156 คน ซึ่งสามารถแยกเป็นโรงเรียนเทศบาล 2,107 คน โรงเรียนประชาบาล 15,896 คน โรงเรียนมัธยมสามัญ 129 คน และโรงเรียนสังกัด.

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2501 (พระนคร: โรงพิมพ์โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา, 2502), หน้า 14.

²กรมวิชาการ กองวิจัย, สถิติการศึกษา พ.ศ. 2497-2503 (พระนคร: กองวิจัย กรมวิชาการ, [ม.ป.ป.]), หน้า 48.

³ที่มา สถิติของโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

* ไม่รวมโรงเรียนเอกชนที่เปิดชั้นอนุบาล

กรรมการฝึกหัดครู 24 คน¹

เกี่ยวกับเรื่องการอบรมครูอนุบาลนั้น มีรายงานดังต่อไปนี้
ในปี พ.ศ. 2501 นี้ จัดให้มีการอบรมครูโรงเรียนอนุบาลทั่วราชอาณาจักรขึ้น
เป็นครั้งที่ 2 ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนเมษายน 2501 โดยมีครู
โรงเรียนจังหวัดต่าง ๆ เขารวมอบรมมีจำนวน 232 คน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียน
อนุบาลได้จัดตั้งเพิ่มขึ้น และจำนวนครูก็เพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก และประการสำคัญ
ก็คือ โรงเรียนอนุบาลส่วนมากได้ขยายการสอนถึงชั้นประถมศึกษาด้วย...²

การจับอบรมครั้งนี้ รายงานการศึกษา 2501 กล่าวว่า "การอบรม
มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสอนให้แก่ครู"³

สภาพการศึกษาปีการศึกษา 2502 ปรากฏในรายงานการศึกษา 2502
ดังนี้

การศึกษาอนุบาล ที่รัฐบาลได้จัดขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างแก่บรรดาโรงเรียนเอกชน
ต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดนั้น ในปีนี้ยังไม่ได้เปิดโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีก จำนวน
โรงเรียนคงมีจำนวน 57 โรงเรียนเท่าปีที่แล้ว...สภาพโรงเรียนอนุบาล
ของรัฐบาลนี้ มีสภาพอยู่ในเกณฑ์ทั้งสิ้นเพราะได้จัดไว้เป็นตัวอย่างแก่บรรดา
โรงเรียนเอกชนดังกล่าวแล้ว จำนวนโรงเรียนตั้ง 57 โรงเรียน เป็นโรงเรียน
ที่ตั้งอยู่ในวัดเสีย 7 โรง⁴

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สถิติการศึกษา 2501 (พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ
[ม.ป.ป.],), หน้า 57.

²กรมสามัญศึกษา, คู่มือครูโรงเรียนอนุบาลจากการอบรมครั้งที่ 2 (วันที่ 14-22
เมษายน 2501 ณ โรงเรียนสตรีวิทย์โนทัยพัพ จ.เชียงใหม่) (พระนคร: โรงพิมพ์
โรงเรียนการช่างวุฒิศึกษา, 2501), หน้า 1.

³กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2501, หน้า 52.

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2502 (พระนคร: โรงพิมพ์
กรุงเทพการพิมพ์, 2503), หน้า 14.

โรงเรียนอนุบาลนับวันก็ยิ่งได้รับความนิยมจากผู้ปกครองมากขึ้น คงจะเห็นได้จากหลักฐานที่ปรากฏในรายงานการศึกษา 2502 ดังต่อไปนี้

...ถ้าจะดูความนิยมการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลแล้ว โรงเรียนในจังหวัดใหญ่มักจะมีผู้นิยมส่งเขาเรียนกันมาก บางแห่งถึงกับมีการจองที่กันล่วงหน้าเป็นปี ๆ และบางแห่งถึงกับมีการเช่าแถวเรียงตัวไว้ นักเรียนประจำทุกปี สรุปลงแล้วโรงเรียนประเภทนี้ นับว่าทำคามนิยมใหญ่ ปกครองนักเรียนมากยิ่งขึ้นทุกปี ¹

ในค่านจำนวนนักเรียนนั้น ในปี 2502 นี้ มีจำนวนนักเรียนอนุบาลของ รัฐบาล 4,507 คน และจำนวนนักเรียนอนุบาลเอกชน 15,664 คน ² รวมนักเรียน อนุบาลทั้งสิ้น 20,701 คน ส่วนจำนวนนักเรียนชั้นเล็กเล็กมีจำนวน 18,904 คน ³

ในค่านโรงเรียนอนุบาลของเอกชน ในปีการศึกษานี้มีโรงเรียนอนุบาลของ เอกชนจำนวน 137 โรงเรียน ลดลงจากปี 2501 จำนวน 26 โรงเรียน ⁴

จำนวนนักเรียนอนุบาลและชั้นเล็กเล็กรวมทั้งสิ้น 39,605 คน มากกว่าปี 2501 จำนวน 1,999 คน คิดเป็นร้อยละ 5.32

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2502, หน้า 17.

² เรื่องเดียวกัน,

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

⁴ ที่มา สถิติของโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

พ.ศ. 2503 กรมสามัญฯ ได้เปิดโรงเรียนอนุบาลขึ้นอีก 1 แห่งที่จังหวัดศรีสะเกษ¹
รวมเป็นโรงเรียนอนุบาลทั้งสิ้นในปี 58 โรงเรียน ในปีนี้มีจำนวนนักเรียนอนุบาล
ทั้งสิ้น 22,395 คน และจำนวนชั้นเด็กเล็ก 16,662 คน²

ในคํานโรงเรียนอนุบาลของเอกชนนั้น ปีการศึกษา 2503 นี้ มีจำนวน
โรงเรียนอนุบาลทั้งสิ้น 173 โรงเรียน³ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2502 จำนวน
36 โรงเรียน

เพื่อให้เห็นเด่นชัดถึงจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กในช่วงปี 2501-
2503 จึงได้แสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

จำนวนนักเรียนอนุบาล จำแนกตามประเภทโรงเรียน พ.ศ. 2501-2503⁴

ปี	รวมทุกประเภท	อนุบาล	ฝึกหัดครู	ศึกษาสงเคราะห์	ราษฎร์
2501	19,450	4,083	249	-	15,118
2502	20,701	4,507	296	234	15,604
2503	22,395	4,971	300	227	16,897

¹พม่า กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

²กรมวิชาการ กองการวิจัย, สถิติการศึกษา 2497-2503, หน้า 48-49.

³พม่า สถิติกองโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴กรมวิชาการ กองการวิจัย, สถิติการศึกษา 2497-2503, หน้า 48.

จำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็ก จำแนกตามประเภทโรงเรียน พ.ศ. 2501-2503 ¹

ปี	รวมทุกประเภท	เทศบาลและประชาบาล	มัธยมศึกษา	ฝึกหัดครู	ศึกษาสงเคราะห์
2501	18,156	18,003	129	24	-
2502	18,904	18,780	-	29	-
2503	16,662	16,634	-	28	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนอนุบาลปี 2502 มากกว่าปีการศึกษา 2501 จำนวน 1,251 คิดเป็นร้อยละ 6.04 และปีการศึกษา 2503 มีจำนวนนักเรียนอนุบาลมากกว่าปีการศึกษา 2502 จำนวน 1,645 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.35 ส่วนจำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็กปี 2502 มากกว่าปี 2501 จำนวน 748 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.95 และปี 2503 มีจำนวนนักเรียนลดลงจากปี 2502 จำนวน 2,242 คน คิดเป็นร้อยละ 13.46

พ.ศ. 2504 มีจำนวนโรงเรียนอนุบาลเท่าเดิม คือ 58 โรงเรียน ใน 56 จังหวัด เนื่องจากไม่ได้รับงบประมาณขยายโรงเรียน โรงเรียนอนุบาลนี้ยังไม่มีอีก 15 จังหวัด ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโครงการโดยให้ชื่อว่า "โครงการขยายการศึกษาชั้นอนุบาล" มีวัตถุประสงค์และหลักการดังนี้

¹กรมวิชาการ กองการวิจัย, สถิติการศึกษา 2497-2503, หน้า 49.

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นในจังหวัดที่ยังไม่มีโรงเรียนอนุบาล เป็นการตั้งตนขยายการศึกษาจากเกณฑ์บังคับในจังหวัดนั้น ๆ และเป็นแบบอย่างให้เอกชนจัดทำในรูปโรงเรียนราษฎร์ต่อไป

หลักการและเหตุผล

1. การศึกษาอนุบาลเป็นการศึกษาเกณฑ์บังคับ เป็นเรื่องจำเป็น เพราะเป็นการเตรียมเด็กให้มีความเจริญในทางร่างกาย ในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษา เป็นการตั้งตนส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ไปในทางที่ถูกที่ควรตั้งแต่เยาว์ เพื่อเป็นการประหยัดในอนาคต คือเด็กไม่ต้องเรียนซ้ำในชั้นประถมศึกษา

2. กระทรวงศึกษาธิการมีแนวที่จะจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของรัฐขึ้น จังหวัดละ 1 โรง ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เอกชนที่จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ประเภทอนุบาล, ดังที่ปรากฏเป็นผลก็มาแล้ว เป็นการประหยัดเงินของรัฐในอนาคตเป็นอย่างมาก¹

โครงการนี้กระทรวงศึกษาธิการจะพยายามเปิดโรงเรียนอนุบาลให้ครบทุกจังหวัดภายใน 6 ปี นับตั้งแต่ 2504-2509 ซึ่งถ้าทำได้สำเร็จตามโครงการนี้แล้ว จะทำให้เด็กไม่ต้องเรียนซ้ำชั้นในชั้นประถม² นอกจากนี้การขยายชั้นประถมในโรงเรียนอนุบาลนั้นยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระเด็กในเกณฑ์บังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาได้ประมาณปีละ 6,000 คน³

¹สภาการศึกษาแห่งชาติ, โครงการศึกษาพุทธศักราช 2504-2509 (พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2505), หน้า 293.

²กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษาปีการศึกษา 2504 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, (ม.ป.ป.), หน้า 283.

³เรื่องเดียวกัน.

ในด้านการบริหารและด้านการปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติงานโรงเรียน
อนุบาลของกรมสามัญศึกษา ได้กล่าวไว้ในรายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2504
ดังต่อไปนี้

ในด้านการบริหารโรงเรียนนั้น กรมสามัญศึกษาได้ทำการแต่งตั้งโยกย้ายครูตาม
ความเหมาะสมแก่สภาพโรงเรียน จัดหาวัสดุเครื่องอุปกรณ์การสอนตามหลักการ
ศึกษาอนุบาลให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ ต่อเติมอาคารเรียน อาคารประกอบ
ปรับปรุงอาคารเดิม จัดหาโต๊ะเรียน, ม้านั่ง, โต๊ะอาหาร, โต๊ะครู ตลอดจน
ปรับปรุงบริเวณโรงเรียนใหม่มีเครื่องเล่นสนามเพื่อให้เหมาะสมแก่การศึกษาอนุบาล
ในด้านการปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติงาน แผนกการศึกษาอนุบาลได้จัดให้มีการ
การประชุมครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลทั่วราชอาณาจักร เพื่อให้โรงเรียนอนุบาล
ดำเนินการสอนไปในแนวทางเดียวกัน และมีมาตรฐานการสอนในระดับเดียวกัน
และเพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการสอนดีขึ้น โดยได้ร่วมกันจัดทำโครงการสอน
ขึ้นใหม่ตามแนวการจัดอนุบาลศึกษาที่กระทรวงศึกษาได้ประกาศไว้แล้ว ¹

อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงานตามที่ได้กล่าวไว้ในรายงานคือ "ปัญหา
ทางด้านการเงิน ทำให้แผนกการศึกษาอนุบาลไม่สามารถปรับปรุงโรงเรียนอนุบาลให้
ถึงระดับมาตรฐานที่จะเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนราษฎร์ได้" ²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2504
หน้า 283-284.

²กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2504, หน้า 284.

อาจกล่าวได้ว่าแมการศึกษาในระดับนี้จะได้รับความสนใจ และตระหนักใน
ความสำคัญอย่างมาก แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาคือในค่านงบประมาณซึ่งทำให้ไม่บรรลุ
เป้าหมายเท่าที่ควร แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจรัฐบาล เนื่องจากต้องรับภาระในค่านอื่น
หลายอย่าง ควบคู่กันเองที่รัฐบาลให้การสนับสนุนให้ออกชนจัดการศึกษาระดับนี้

ในค่านเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ในปีการศึกษา 2504 นี้ มีจำนวนนักเรียน
อนุบาล 28,805 คน และจำนวนนักเรียนเล็กเล็กจำนวน 16,800 คน¹ รวมทั้งสิ้น
45,605 คน เพิ่มจากปีการศึกษา 2503 จำนวน 6,548 คน คิดเป็นร้อยละ 18.68

นอกจากกรมสามัญศึกษาจะดำเนินงานโรงเรียนอนุบาลเองแล้ว ยังได้
ส่งเสริมให้โรงเรียนราษฎร์เปิดสอนชั้นอนุบาลอีกด้วย² ในปีการศึกษา 2504 มี
โรงเรียนอนุบาลของเอกชนทั้งสิ้น 177 โรงเรียน เพิ่มขึ้นจากปี 2503 4 โรงเรียน³

ปีการศึกษา 2505 ได้เปิดโรงเรียนอนุบาลของรัฐเพิ่มขึ้นอีก 1 โรงเรียน⁴
ในจังหวัดสมุทรสาคร⁵ รวมเป็นโรงเรียนอนุบาลของรัฐทั้งสิ้น 59 โรงเรียน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สถิติการศึกษา 2504 (พระนคร: โรงพิมพ์
การศาสนา, [ม.ป.ป.]), หน้า 36.

²กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2504, หน้า 285.

³ที่มา สถิติกองโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2505 (พระนคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, [ม.ป.ป.]), หน้า 66.

⁵ที่มา กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากโรงเรียนในกรมสามัญศึกษาแล้ว ในโรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู ยังเปิดชั้นอนุบาล ซึ่งในปีการศึกษา¹ นี้ มีจำนวนนักเรียนอนุบาล 311 คน¹ ใ้แก่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 8 ห้อง และชั้นอนุบาลปีที่ 2 8 ห้อง²

โรงเรียนราษฎรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ขยายการสอนชั้นอนุบาล ขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ในปีการศึกษา³ นี้ มีโรงเรียนอนุบาลของเอกชนรวมทั้งสิ้น 225 โรง อยู่ในส่วนกลาง 143 โรงเรียน และอยู่ในส่วนภูมิภาคอีก 82 โรงเรียน³

นอกจากชั้นอนุบาลในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ของรัฐบาลแล้ว ยังมีโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดชั้นเด็กเล็กดังต่อไปนี้

นอกจากชั้นอนุบาลในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ แล้ว โรงเรียนประชาบาล และเทศบาล โรงเรียนศึกษาพิเศษ และโรงเรียนสงฆ์ของกรมการฝึกหัดครูบางแห่ง ใ้จัดสอนชั้นเด็กเล็กขึ้น และในปีชั้นเด็กเล็กทั้งหมดมี 516 โรงเรียน โดยอาจแยกเป็นโรงเรียนประถมคน (โรงเรียนประชาบาลที่มีถึงชั้นปีที่ 4) จำนวน 286 ห้องเรียน ประถมปลาย 176 ห้องเรียน โรงเรียนเทศบาล 49 ห้องเรียน โรงเรียนศึกษาพิเศษ 3 ห้องเรียน และชั้นเด็กเล็กในสังกัดกรมการฝึกหัดครู จำนวน 2 ห้องเรียน ส่วนโรงเรียนราษฎรไม่มีเปิดสอนระดับชั้นเด็กเล็ก⁴

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2505, หน้า 66.

²กรมวิชาการ, สถิติการศึกษา 2505 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, (ม.ป.ป.)), หน้า 34-35.

³ที่มา กองโรงเรียนราษฎร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴กรมวิชาการ กองวิจัย, สถิติการศึกษา 2505, หน้า 57.

ค่านการส่งเสริมสมรรถภาพของครู ได้กล่าวไว้ในรายงานดังต่อไปนี้
ได้เปิดการอบรมครูอนุบาลที่ราชอาณาจักรชั้น และได้ผลิตเอกสารแนวการสอน
ในโรงเรียนอนุบาลชั้น 9 เล่ม เพื่อใ้การเรียนการสอนของครูอนุบาลดำเนิน
ไปตามแนวการสอนใหม่ และให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ¹

เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ส่วนใหญ่เป็นในเรื่องของงบประมาณ กล่าวคือ
ไม่ได้รับงบประมาณตามที่ขอไป ส่วนปัญหาคำอื่นมีพอสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนอนุบาลจังหวัดมีจำนวนน้อยเกินไป มาตรฐานของโรงเรียนอนุบาล
อาจจะสูงเกินไปสำหรับบางจังหวัด จึงทำให้นักเรียนมีจำนวนน้อยกว่าที่ควร
จึงควรลดมาตรฐานของโรงเรียนอนุบาลลง เพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพของ
ท้องถิ่น
2. วิธีการในโรงเรียนอนุบาล มุ่งที่จะอบรมเด็กให้เจริญพร้อมทั้งด้านร่างกาย
สติปัญญา อารมณ์และสังคม ไม่ใช่มุ่งจะสอนอ่านสอนเขียน ผู้ปกครองไม่
เข้าใจวิธีการ คิดว่าเด็กโคแตกเดน มิไ้เรียน จึงทำให้นักเรียนบางแห่ง
น้อยกว่าที่ควร
3. จำนวนครูและภารโรงมีไม่เพียงพอ เนื่องจากโรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียน
เล็กเล็ก จำเป็นต้องใช้ครูคอยควบคุมดูแล อย่างใกล้ชิด และเนื่องจาก
โรงเรียนอนุบาลต้องเลี้ยงอาหารนักเรียนวันละ 3 มอ. มีภาระยุ่งยาก
คนงานจะต้องจัดทำทั้งวัน
4. ปัญหาตัวครู ตามหลักสูตรครูอนุบาลต้องไปเรียนในชั้น ป.กศ.สูง ซึ่งต้อง
เรียนฝ่ายวิชาการอื่น ๆ มาก ภาคปฏิบัติและการสอนเกี่ยวกับนักเรียนอนุบาล
อาจจะน้อยไป ทำให้ครูมีความชำนาญในการสอนเด็กน้อยเกินไป จึงทำให้

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2505, หน้า 267.

ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ¹

สรุปได้ปัญหาสำคัญของการอนุบาลศึกษาคือ การไม่ได้รับงบประมาณในการขยายโรงเรียน และปัญหาเกี่ยวกับผู้ปกครองซึ่งไม่เข้าใจหลักการของการศึกษาระดับนี้ ต้องการให้บุตรหลานของตนอ่านออกเขียนได้ในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ครูที่สอนบางครั้งก็อดไม่ได้ที่จะสนองตอบต่อความต้องการของผู้ปกครอง ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามหลักการที่วางไว้

ในปีการศึกษา 2506 ได้เปิดโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นอีก ² 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลจังหวัดสกลนคร ³ รวมเป็นโรงเรียนอนุบาลทั้งสิ้น 60 โรงเรียน ใน 58 จังหวัด นอกจากโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษาแล้ว ในโรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครู มีชั้นอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2 อย่างละ 8 ห้องเรียน นักเรียน 299 คน ⁴

ส่วนโรงเรียนอนุบาลของเอกชนในปีนี้มีจำนวน 236 โรงเรียน ⁵ เพิ่มจากปี 2505 จำนวน 11 โรงเรียน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2505, หน้า 267-269.

²กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2506 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, (ม.ป.ช.), หน้า 57.

³ที่มา กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

⁴กรมวิชาการ, สถิติการศึกษา 2506 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2507), หน้า 56.

⁵เรื่องเดียวกัน.

นอกจากชั้นอนุบาลในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ แล้ว โรงเรียนประชาบาล และเทศบาลตลอดจนโรงเรียนสาธิต และโรงเรียนการศึกษาพิเศษได้เปิดชั้นเด็กเล็ก รวมทั้งสิ้น 480 ห้องเรียน¹

ในด้านจำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2506 นี้ ปรากฏว่าจำนวนนักเรียนอนุบาล มีจำนวน 40,995 คน ส่วนจำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็กมีจำนวน 15,553 คน² รวม เป็นนักเรียนก่อนวัยเรียนทั้งสิ้นในปี 66,548 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2505 จำนวน 14,438 คน คิดเป็นร้อยละ 27.07 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียน อนุบาลและเด็กเล็กได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปีอันเป็นข้อชี้บ่งให้เห็นถึงความนิยมของ ประชาชนที่มีต่อการศึกษาระดับนี้ ซึ่งนับวันจะยิ่งเพิ่มความสำคัญขึ้นทุกขณะ ทั้งนี้เนื่อง มาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การศึกษาระดับนี้กลายเป็นความต้องการที่ สำคัญประการหนึ่งของสังคม เพราะคงจะไม่มีผู้ปกครองคนใดที่ทำงานโดยปราศจากความ กังวล หากจะต้องทิ้งบุตรเล็ก ๆ ให้อยู่ในความดูแลของคนรับใช้ซึ่งไม่มีความรู้ในเรื่อง การดูแลเด็กซึ่งนอกจากจะไม่คอยช่วยให้เด็กพัฒนาขึ้นตามวัยอันสมควรแล้ว ยังอาจทำให้ พัฒนาการด้านต่าง ๆ อันควรจะได้ดำเนินไปตามครรลองที่เหมาะสมผันแปรไปหรือหยุด ชะงักไปอย่างน่าเสียดาย

¹กรมวิชาการ, สถิติการศึกษา 2506 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2507), หน้า 66.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

ในปีการศึกษา 2507 กระทรวงศึกษาธิการมีโครงการที่จะขยายการศึกษา
ชั้นอนุบาล ดังมีรายละเอียดจากรายงานการศึกษา 2507 ดังต่อไปนี้

ตามโครงการนี้ มีวัตถุประสงค์จะเปิดโรงเรียนอนุบาลให้ครบทุกจังหวัด เพื่อ
เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไปในชั้นประถม และเป็นตัวอย่างแก่เอกชน
ที่จะจัดโรงเรียนประเภทนี้ มีกำหนดเวลาปฏิบัติงานตามโครงการ 6 ปี
ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2509 โดยจะใช้จ่ายเงิน 5,535,400 บาท งบประมาณ
ตามโครงการซึ่งดำเนินมาจนถึงปี พ.ศ. 2507 ตั้งโรงเรียนอนุบาลได้ 60 โรงเรียน
ใน 58 จังหวัด สามารถรับนักเรียนเข้าเรียนได้ทั้งสิ้น 12,483 คน มีครู
562 คน การจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลจะต่องดำเนินต่อไปอีก มีจำนวน 13 โรงเรียน
ใน 13 จังหวัดภายในเวลา 2 ปีที่กำหนดไว้¹

ในปีการศึกษา 2508 นับเป็นปีของโครงการต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2507
มีรายงานเกี่ยวกับการอนุบาลศึกษาดังต่อไปนี้

ตลอดเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (2504-2508) ได้เปิดโรงเรียนอนุบาลได้เพียง
2 จังหวัด คือ พ.ศ. 2505 เปิดที่จังหวัดสมุทรสาคร และปี 2506 เปิดที่
จังหวัดสกลนคร ในปี 2508 นี้ ไม่ได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาล เนื่องจากไม่ได้
รับงบประมาณสนับสนุนนโยบาย แต่อย่างไรก็ดี งานบำรุงโรงเรียนปกติของ
โครงการได้ปฏิบัติไปด้วยดีตลอดปี 2508 นอกจากนี้ได้มีการอบรมครูในหน้าที่
ต่าง ๆ เพื่อเป็นการเตรียมตัวอนุบาล เพื่อการศึกษาอนุบาลคือ

¹กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานวางแผนการศึกษา, รายงานการศึกษา
2507, (พระนคร: โรงพิมพ์สงเสริมอาชีพ, 2511), หน้า 88.

1. การอบรมครูใหญ่ ครูธุรการของโรงเรียนอนุบาลทั่วประเทศในตำแหน่งบริหาร จัดโรงเรียน สอดสวนการเงิน และงานธุรการต่าง ๆ จำนวน 120 คน
2. การอบรมผู้กำกับลูกเสือสำรองชั้น Wood Badge ให้แก่ครูโรงเรียนอนุบาล ทั่วประเทศจำนวน 24 คน
3. การก่อสร้างต่อเติมอาคารเรียน อาคารประกอบ และปรับปรุงอาคารอนุบาล เดิมและบริเวณโรงเรียนให้เหมาะสม
4. จัดหาครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ให้แก่วรรณโรงเรียนอนุบาล เพื่อส่งเสริมการเรียน การสอนตามจำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับ¹

ในปีการศึกษา 2508 นี้ มีนักเรียนชั้นอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 69,070 คน โดยแยกเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลจำนวน 51,352 คน และเด็กเล็ก 17,718 คน² จำนวนโรงเรียนอนุบาลของเอกชนในปี 2508 นี้ มีจำนวน 261 โรงเรียน³ และโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลมีจำนวน 381 โรงเรียน⁴ จึงรวมโรงเรียนของเอกชนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลทั้งสิ้น 642 โรงเรียน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2507 (พระนคร: โรงพิมพ์ ส่งเสริมอาชีพ, 2511), หน้า 139.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู 2508 (พระนคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2512), หน้า 61.

³ที่มา สถิติการศึกษา กองโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴เรื่องเดียวกัน.

ปีการศึกษา 2509 ไม่ได้กล่าวถึงการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของรัฐ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนนั้น ในปีนี้มีนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 82,523 คน¹ เพิ่มขึ้นจากปี 2508 จำนวน 13,453 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.30 ในจำนวนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กทั้งหมดนี้อาจแยกได้เป็นจำนวนนักเรียนอนุบาล 60,774 คน และชั้นเด็กเล็ก 21,749 คน² ในปีนี้จำนวนโรงเรียนอนุบาลของเอกชนที่เปิดชั้นอนุบาลมีทั้งสิ้น 667 โรงเรียน³ ในจำนวนนี้มีเฉพาะโรงเรียนอนุบาล 274 โรงเรียน⁴

ปีการศึกษา 2510 ได้เปิดโรงเรียนของรัฐ เพิ่มขึ้นอีก 3 แห่ง คือ โรงเรียนอนุบาลจังหวัดชุมพร โรงเรียนอนุบาลจังหวัดหนองคาย และโรงเรียนอนุบาลจังหวัดปัตตานี รวมเป็นโรงเรียนของรัฐบาลทั้งสิ้น 62 โรงเรียน จำนวนนักเรียนอนุบาล 16,583 คน⁵

ในปีการศึกษา 2510 นี้ กรมฝึกหัดครูมีนโยบายที่จะยกระดับครูที่สอนอนุบาลให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

กรมการฝึกหัดครู พยายามที่จะยกระดับการศึกษา ฝึกหัดครูอนุบาลขึ้นเป็นอนุปริญญา หรือ ป.กศ.สูง และผลิตครูประเภทนี้ให้มากขึ้น รับจากผู้สำเร็จหลักสูตร ป.กศ. เขาเรียนในหลักสูตรเป็นเวลา 1 ปี โดยฝึกใหม่ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับเด็กอนุบาล ให้เข้าใจถึงความสำคัญ หน้าที่และใหม่ทัศนคติที่ติดต่อการเป็นครู

¹สำนักงานวางแผนการศึกษา, รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู ปี 2509 (พระนคร: สำนักงานวางแผนการศึกษา, [ม.ป.ป.]), หน้า 61.

²สำนักงานวางแผนการศึกษา, รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู, หน้า 61.

³ที่มา กองโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴เรื่องเดียวกัน.

⁵กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2510, หน้า 62.

อนุญาต รักรักและเอาใจใส่เด็ก มีความสามารถในการอบรมและสอนเด็ก รวมทั้งให้สามารถจัดและบริหารโรงเรียนอนุบาลได้ โครงการนี้เปิดสอนที่ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ในปีการศึกษา 2510 นี้ มีจำนวน 22 คน และจะเพิ่ม ปริมาณการรับมากขึ้นในปีต่อไป¹

อาจกล่าวได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการพยายามที่จะส่งเสริมให้ครูที่สอนชั้น อนุบาลได้มีวุฒิทางการอนุบาลศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อความก้าวหน้าของการศึกษาระดับนี้ ปัจจุบัน (2521) วิทยาลัยครูที่เปิดแผนก ป.กศ.สูง อนุบาลมีจำนวน 12 แห่ง²

ในคานโรงเรียนอนุบาลของเอกชน ในปีการศึกษานี้มีโรงเรียนอนุบาล ของเอกชน 265 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลจำนวน 404 โรงเรียน รวมโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลทั้งสิ้น 669 โรงเรียน³

เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนในปี การศึกษา 2510 ปรากฏว่ามีจำนวนนักเรียน อนุบาลทั้งสิ้น 66,199 คน และเด็กเล็ก 24,000 คน⁴ รวมจำนวนนักเรียนอนุบาล และเด็กเล็กทั้งสิ้น 90,199 คน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2509 จำนวน 7,676 คน คิดเป็นร้อยละ 9.18

¹สำนักงานวางแผนการศึกษา, รายงานการศึกษา 2510, หน้า 48 .

²ที่มา กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

³ที่มา กองโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู 2510 (พระนคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, [ม.ป.ป.]), หน้า 64.

ปีการศึกษา 2511 สร้างโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลเพิ่มขึ้นอีก 3 จังหวัด¹ รวมโรงเรียนอนุบาลทั้งสิ้นตั้งแต่แรกเริ่ม 65 โรงเรียน จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 102,370 คน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2510 จำนวน 12,191 คน คิดเป็นร้อยละ 13.49 ในจำนวนนักเรียนทั้งหมดนี้ สามารถแยกออกได้เป็น จำนวนนักเรียนอนุบาล 74,374 คน และจำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 27,996 คน²

ในปีการศึกษา 2511 นี้ มีจำนวนโรงเรียนอนุบาลของเอกชนจำนวน 279 โรงเรียน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2510 จำนวน 14 โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลจำนวน 496 โรงเรียน รวมโรงเรียนของเอกชนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลทั้งสิ้น 748 โรงเรียน³

ผลงานที่นับว่าสำคัญในรอบปีการศึกษา 2511 คือการทดลองสอนคณิตศาสตร์แนวใหม่ชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 นอกจากนี้ยังได้จัดทำแบบเสริมประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 อีกด้วย⁴

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2511 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, [ม.ป.ป.]), หน้า 58.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู 2511 (พระนคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ [ม.ป.ป.]), หน้า 64.

³ที่มา สถิติของโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2511, หน้า 61.

เกี่ยวกับสภาพโรงเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็ก ได้มีกล่าวไว้ในหนังสือของ
กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นฉบับครบรอบปีที่ 60 ของนายอภัย จันทวิมล ปลัด
กระทรวงศึกษาธิการ ก็มีรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนอนุบาล ไม่มีอะไรมากนัก โรงเรียนอนุบาลทุกโรงเรียนมีอาคาร
เรียนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ครูทุกคนได้รับประกาศนียบัตร และนักเรียนโรงเรียน
อนุบาลมาจากครอบครัวที่มีฐานะดี เมื่อเทียบกับการจัดโรงเรียนประชาบาลแล้ว
การจัดโรงเรียนอนุบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงกว่ามาก ควบคู่กันนี้ในบางประเทศ
เช่น ตุรกี รัฐจึงไม่จัดโรงเรียนอนุบาลในสหรัฐอเมริกาทุกรัฐพยายามมุ่งแรง
ในการจัดชั้นเด็กเล็กมากกว่าที่จะจัดโรงเรียนอนุบาล และในฟิลิปปินส์เพิ่งจัดชั้น
เด็กเล็กเพียง 2-3 โรงเรียนเท่านั้น ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดชั้นอนุบาล
และชั้นเด็กเล็กในเมืองไทยโดยทั่วไปไกลพอสมควร ส่วนชั้นเด็กเล็กของเรา
เวลานี้ มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 17,151 คน หรือมากกว่าโรงเรียนอนุบาล
กว่า 2 เท่า การจัดชั้นเด็กเล็ก อาศัยเงินงบประมาณอุดหนุนการศึกษาตามปกติ
และรู้สึกว่าได้ประโยชน์ชดเชยมาก เพราะไม่สิ้นเปลือง เป็นที่นิยมของผู้ปกครองและ
เด็กที่ผ่านชั้นเด็กเล็กโดยมากก็สามารถเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาได้คือเรียนได้
ปีละชั้น นับว่าเป็นการแก้ปัญหาเรื่องเด็กเรียนซ้ำชั้นได้ส่วนหนึ่ง ¹

สาเหตุที่จำกัดให้มีโรงเรียนอนุบาลจังหวัดละ 1 โรงเรียน ได้ให้เหตุผลว่า
"ในเรื่องของการจัดโรงเรียนอนุบาลนี้ เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก และเราก็
จำเป็นต้องสงวนเงินไว้สำหรับใช้จ่ายในการศึกษาประเภทอื่น กรมสามัญศึกษาจึงพยายาม
ให้เปิดโรงเรียนอนุบาลเพียงจังหวัดละ 1 โรงเรียน" ²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, มঙ্গลวาร 16 กุมภาพันธ์ 2511 (พระนคร:
โรงพิมพ์ ส.การพิมพ์, 2511), หน้า 10-11. (วันเกิดครบรอบปีที่ 60 ของ
นายอภัย จันทวิมล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ)

²กระทรวงศึกษาธิการ, มঙ্গลวาร 16 กุมภาพันธ์ 2511, หน้า 11.

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของโรงเรียนอนุบาลว่า ประโยชน์ของโรงเรียนอยู่ที่ว่า การจัดโรงเรียนอนุบาลเป็นการวางมาตรฐาน สำหรับเด็กก่อนเกณฑ์บังคับ เป็นตัวอย่างสำหรับการจัดโรงเรียนราษฎรประเภท อนุบาล และเป็นตัวอย่างสำหรับการจัดชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประชาบาล... ข้อสำคัญเกี่ยวกับการจัดโรงเรียนอนุบาลคือ จะต้องเพ่งเล็งในด้านคุณภาพให้มาก จะต้องจัดให้พอที่จะ เป็นตัวอย่างสำหรับโรงเรียนราษฎร และโรงเรียนประชาบาล โดยทั่วไป ถ้าโรงเรียนอนุบาลใดยังไม่สามารถจัดให้ใครคนหนึ่ง ก็นับว่ายังไม่จัดไม่ได้ สมความมุ่งหมาย ในปัจจุบันโรงเรียนอนุบาลที่สามารถจัดได้ก็มีอยู่หลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช เชียงใหม่ ชลบุรี อุบลราชธานี ฉะเชิงเทรา และวัดปริณายก เป็นต้น¹

ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วในตอนต้น ๆ ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง โรงเรียนอนุบาลก็เพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอนุบาลเอกชน และถึงแม้ว่าจะเห็นความ สำคัญของการศึกษาระดับนี้มากเพียงใดก็ไม่สามารถจะจัดโรงเรียนอนุบาลให้มากเพียงพอ กับความต้องการของผู้ปกครองได้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลต้องเสียค่าใช้จ่าย มาก จำเป็นต้องสงวนเงินไว้เพื่อการศึกษาประเภทอื่น อย่างไรก็ตามการอนุบาลศึกษาก็ นับว่าได้เจริญก้าวหน้าไปจากเดิมมาก ดังจะเห็นได้จากการจัดให้มีการอบรมครูอนุบาล การจัดทำแนวการสอนเพื่อครูอนุบาลจะได้มีแนวทางการสอนไปในทางเดียวกัน และการ เปิดชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษาก็นับว่าแก้ไขปัญหาก็ได้มากในเรื่องการตกชั้นของ นักเรียน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, มณฑลवार 16 กุมภาพันธ์ 2511, หน้า 11.

ปีการศึกษา 2512 ได้ขยายโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นอีก 3 จังหวัด คือ
โรงเรียนอนุบาลจังหวัดแม่อ้อสงสอน โรงเรียนอนุบาลจังหวัดชัยภูมิ และโรงเรียนอนุบาล
จังหวัดระนอง ¹ จำนวนนักเรียนอนุบาลในปีนี้มีจำนวน 14,712 คน จำนวนครู
4,220 คน อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1:24 ²

รายงานของกระทรวงศึกษา ปี พ.ศ. 2512 ได้กล่าวถึงสภาพการศึกษา
อนุบาลดังต่อไปนี้

ปี 2512 นี้ มีจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 100,081 คน
ซึ่งเพิ่มจากปีการศึกษา 2511 จำนวน 13,287 คน คิดเป็นร้อยละ 15.31
นักเรียนเหล่านี้เป็นนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล 26,364 คน คิดเป็นร้อยละ 26.34
เป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ 73,714 คน คิดเป็นร้อยละ 73.66 ³

จะเห็นว่าโรงเรียนอนุบาลของเอกชนได้ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในเรื่อง
ของการศึกษาระดับนี้ได้มาก ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของรัฐบาลที่ว่า จะจัดการศึกษาอนุบาล
เพียงเพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนราษฎร์ที่จะเปิดสอนระดับอนุบาล

ในปีการศึกษานี้โรงเรียนของเอกชนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลมีรวมทั้งสิ้น
855 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีเฉพาะโรงเรียนอนุบาล 332 โรงเรียน ⁴

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2512 (พระนคร: โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2514), หน้า 98.

²เรื่องเดียวกัน.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

⁴ที่มา สถิติของโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ในปีการศึกษา 2513 ได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นอีก 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลจังหวัดกระบี่ และโรงเรียนอนุบาลจังหวัดปทุมธานี รวมเป็นโรงเรียนอนุบาลที่สังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งสิ้น 74 โรงเรียน และมีนักเรียนอนุบาล 14,980 คน¹ รวมนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็ก 115,490 คน ซึ่งเพิ่มจากปีการศึกษา 2512 15,449 คน คิดเป็นร้อยละ 15.40 นักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กเหล่านี้เป็นนักเรียนรัฐบาล 39,446 คน คิดเป็นร้อยละ 36.16 ของนักเรียนทั้งหมดและเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ 76,044 คน คิดเป็นร้อยละ 65.84²

ในปีนี้มีโรงเรียนอนุบาลของเอกชน 320 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นอื่น ๆ รวม 544 โรงเรียน จึงรวมเป็นโรงเรียนของเอกชนที่สอนชั้นอนุบาลรวมทั้งสิ้น 846 โรงเรียน³

ปีการศึกษา 2514 รายงานของกระทรวงศึกษาธิการปี 2514 ได้กล่าวถึงการดำเนินอนุบาลศึกษาดังนี้ "ดำเนินการปรับปรุงและส่งเสริมการศึกษาระดับอนุบาลและประถมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยโคขยายโรงเรียน 594 ห้องเรียน สร้างต่อเติมอาคารเรียน 505 ห้อง"⁴

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2513 (พระนคร: โรงพิมพ์ครุสภา, 2514), หน้า 46.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

³ที่มา สถิติของโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2514 (พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ, [ม.ป.ป.]) หน้า 67.

ในค่านโยบายการศึกษาภาคพื้นบ้าน ใกล้เคียงไว้ในรายงานของกระทรวง
ศึกษาธิการดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ จะพยายามตั้งโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นตามกำลังความ
สามารถและความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น และสนับสนุนให้เอกชน
จัดการศึกษาระดับนี้ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยอันดีงาม และพร้อม
ที่จะรับการศึกษาระดับต่อไป¹

สภาพการศึกษาอนุบาลและเด็กเล็ก แม้ว่าจะมีผู้สนใจ และตระหนักถึงความ
สำคัญของการศึกษาระดับนี้ก็จริง แต่รัฐบาลก็ไม่อาจขยายปริมาณโรงเรียนให้เพียงพอกับ
ความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การศึกษาระดับนี้จึงเป็น
การศึกษาของคนเพียงกลุ่มน้อยนิคเท่านั้น เมื่อเทียบกับประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน
ดังจะเห็นได้จากสถิติการศึกษามัธยมศึกษา 2514 ที่แสดงให้เห็นถึงจำนวน
นักเรียนอนุบาลและเด็กเล็ก และเปรียบเทียบร้อยละของนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียน
ดังต่อไปนี้

เปรียบเทียบร้อยละของนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียนปีการศึกษา 2512-2514²

ระดับชั้น	ช่วงอายุ	ร้อยละของนักเรียนกับประชากรในวัยเรียน		
		2512	2513	2514
อนุบาลและเด็กเล็ก	4-6	3.6	3.7	4.0
อนุบาลปีที่ 1	4	4.5	4.4	4.6
อนุบาลปีที่ 2	5	3.5	3.8	3.9
เด็กเล็ก	6	2.9	3.0	3.6

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2514, หน้า 3.

²สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองวางแผนการศึกษา, สถิติการศึกษา
ฉบับย่อ 2514 (พระนคร: โรงพิมพ์ครูสภา, 2515), หน้า 15.

จากตารางแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กได้เพิ่มมากขึ้นทุกปี ถ้าวัดเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 แมกระนั้นก็ยังยั้งมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสได้เข้าอยู่ในโรงเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็ก

ในจำนวนที่เพิ่มขึ้นนี้โรงเรียนราษฎร์นั้นมีส่วนสำคัญที่ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการศึกษาระดับนี้ ดังจะเห็นได้จากอัตราส่วนจำนวนนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ดังต่อไปนี้

อัตราส่วนจำนวนนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ปีการศึกษา 2514 ¹

ระดับ	โรงเรียนรัฐบาล	โรงเรียนราษฎร์	อัตราส่วนโรงเรียนรัฐบาล/ โรงเรียนราษฎร์
อนุบาลและเด็กเล็ก	60,288	79,630	43:57
อนุบาลปีที่ 1	10,889	43,850	20:80
อนุบาลปีที่ 2	9,706	35,780	21:79
เด็กเล็ก	39,696	-	100:0

จากตารางจะสังเกตเห็นว่า การศึกษาในระดับนี้ ส่วนใหญ่เอกชนเป็นผู้จัดทำเนื้องานโดยเฉพาะในค่านอนุบาล จึงนับได้ว่าเอกชนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาในระดับนี้ ส่วนชั้นเด็กเล็กไม่มีจัดในโรงเรียนราษฎร์ มีเฉพาะของรัฐบาลเท่านั้น

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองวางแผนการศึกษา, สถิติการศึกษา ฉบับย่อ 2514, หน้า 9.

จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กในปีการศึกษา 2514 มีจำนวนทั้งสิ้น 135,929 คน เพิ่มจากปีการศึกษา 2513 จำนวน 20,439 คิดเป็นร้อยละ 17.69 นักเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กเหล่านี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล 54,344 คน คิดเป็นร้อยละ 39.97 ของนักเรียนทั้งหมด และเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ 81,585 คน คิดเป็นร้อยละ 60.03 ¹

ในปีการศึกษา 2514 นี้ มีโรงเรียนอนุบาลของเอกชนจำนวน 343 โรงเรียน ² และมีโรงเรียนที่เปิดชั้นอนุบาลจำนวน 545 โรงเรียน รวมเป็นโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนชั้นอนุบาลทั้งสิ้นจำนวน 888 โรงเรียน ³ สำหรับโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลมีทั้งสิ้น 75 โรงเรียนเท่าเดิม ⁴

รายงานการศึกษาปี พ.ศ. 2515 ของกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงสภาพการศึกษาก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้

ในปีนี้มีนักเรียนในระดับอนุบาลและเด็กเล็ก จำนวน 151,178 คน เพิ่มจากปีการศึกษา 2514 จำนวน 15,249 คน คิดเป็นร้อยละ 11.22 นักเรียนจำนวนนี้เป็นนักเรียนรัฐบาล 59,010 คน คิดเป็นร้อยละ 39.03 เป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ 91,328 คน คิดเป็นร้อยละ 60.41 และเป็นนักเรียนสาธิต 840 คน คิดเป็นร้อยละ 0.56 ⁵

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2514, หน้า 15.

²พินา แผนกสถิติ กองทะเบียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

³เรื่องเดียวกัน.

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2514, หน้า 15.

⁵กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2515 (พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ [ม.ป.ป.]), หน้า 15.

จำนวนโรงเรียนอนุบาลของโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนชั้นอนุบาลมีทั้งสิ้น 1,005 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีเฉพาะโรงเรียนอนุบาล 370 โรงเรียน ซึ่งแยกเป็นโรงเรียนในสวนกลาง 250 โรงเรียน และสวนภูมิภาค 120 โรงเรียน ¹

ปีการศึกษา 2516 รายงานของกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงสภาพการศึกษาในระดับก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้

ในปีการศึกษา 2516 มีนักเรียนในระดับอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 167,526 คน เพิ่มจากปีการศึกษา 2515 จำนวน 16,348 คน คิดเป็นร้อยละ 10.81 ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 25,407 คน คิดเป็นร้อยละ 15.17 นักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 2,711 คน คิดเป็นร้อยละ 1.62 เป็นนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 0.07 เป็นนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ 93,888 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 เป็นนักเรียนประชาบาล 122,851 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 เมื่อคิดเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนในระดับนี้กับเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 3 ซึ่งตั้งไว้ 148,000 คน ปรากฏว่านักเรียนสูงกว่าเป้าหมาย 19,526 คน คิดเป็นร้อยละ 13.19 ²

¹ ทัมา แผนกสถิติ กองทะเบียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

² กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2516 (พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ, [ม.ป.ป.]), หน้า 16.

ในด้านอนุบาลศึกษา ค่าเนิการโรงเรียนอนุบาล 75 โรงเรียน ขยายห้องเรียนเพิ่ม 164 ห้องเรียน รับนักเรียนเพิ่มขึ้นประมาณ 6,937 คน จำนวนโรงเรียนทั้ง 75 โรงเรียนนี้ มีห้องเรียน 1,484 ห้องเรียน นักเรียน 49,962 คน ครู 1,805 คน¹ เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนในเป้าหมายในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา 46,200 คน² ... ปรากฏว่านักเรียนสูงกว่าเป้าหมาย 3,762 คน คิดเป็นร้อยละ 7.54

สาเหตุของการที่จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กเพิ่มขึ้นสูงกว่าเป้าหมาย อาจเป็นเพราะประชาชนมีความตื่นตัวทางการศึกษา ประกอบกับความจำเป็นในการ ครอบงำจึงจำเป็นต้องส่งเด็กเข้าเรียนในระดับนี้มากขึ้น

สภาพการศึกษาอนุบาลเรียนในปีการศึกษา 2517 ปรากฏในรายงานของ กระทรวงศึกษาธิการดังต่อไปนี้

ปีการศึกษา 2517 มีนักเรียนระดับอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 176,202 คน เพิ่มจากปีการศึกษา 2516 จำนวน 8,093 คน คิดเป็นร้อยละ 4.83 ใน จำนวนนี้เป็นนักเรียนของคณาธิการบริหารสวนจังหวัด 39,349 คน คิดเป็นร้อยละ 22.41 เป็นนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา 27,216 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 เป็นนักเรียนในโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร 506 คน คิดเป็นร้อยละ 0.26

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2515, หน้า 16.

²กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 2515-2519 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 73.

เป็นนักเรียนเทศบาล 2,762 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57 เป็นนักเรียนสาธิต
705 คน คิดเป็นร้อยละ .40 นักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
233 คน คิดเป็นร้อยละ .13 เป็นนักเรียนในโรงเรียนราษฎร 104,848 คน
คิดเป็นร้อยละ 59.70 เมื่อเปรียบเทียบนักเรียนในระดับนี้กับนักเรียนใน
เป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 3 จำนวน 160,300 คน
ปรากฏว่าสูงกว่าเป้าหมาย 15,319 คน คิดเป็นร้อยละ 9.56 ¹

ในปีการศึกษา 2517 นี้ โรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลมีทั้งสิ้น 75 โรงเรียน
เท่ากับปีการศึกษา 2516 ² และจำนวนนี้จะไม่เปิดเพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากนโยบายของ
กระทรวงศึกษาธิการนับตั้งแต่เริ่มจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลมีว่า จะจัดตั้งโรงเรียนอนุบาล
เพียงจังหวัดละ 1 โรงเรียน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชนที่จะดำเนินงานด้านนี้เท่านั้น

สำหรับโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลในปี 2517 นี้ มีรวมทั้งสิ้น
1,150 โรงเรียน ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนอนุบาลจำนวน 517 โรงเรียน ³

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา ปี 2517 (พระนคร:
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 15.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

³ที่มา แผนกสถิติ กองทะเบียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

รายงานสภาพทางการศึกษา 2513-2517 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงสภาพการศึกษาที่ก้าวหน้าขึ้นไว้ดังต่อไปนี้ "ในระดัการศึกษาภาคบังคับ แม้จะมีปริมาณนักเรียนไม่มากนัก แต่โดยทั่วไปเพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างสูงทุกปี แสดงว่าการศึกษาระดับนี้ได้ทวีความสำคัญขึ้นในความรู้สึกของประชาชน..."¹

ในปีการศึกษา 2518 มีจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กทั้งสิ้น 214,620 คน² เพิ่มจากปีการศึกษา 2517 จำนวน 38,418 คน คิดเป็นร้อยละ 17.89 ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลของรัฐบาล 27,447 คน คิดเป็นร้อยละ 12.78 เป็นนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ 123,889 คน คิดเป็นร้อยละ 57.72 จำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็กรวมทุกประเภทมีจำนวน 63,284 คน โดยแยกออกได้เป็นชั้นเด็กเล็กของกองประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 3,172 คน คิดเป็นร้อยละ 5.01 ชั้นเด็กเล็กของโรงเรียนเทศบาล จำนวน 4,058 คน คิดเป็นร้อยละ 6.41 และชั้นเด็กเล็กโรงเรียนประชาบาลจำนวน 56,054 คน คิดเป็นร้อยละ 88.53

ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่าโรงเรียนราษฎร์นับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการศึกษาระดับอนุบาลและนับวันก็จะทวีจำนวนมากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทของ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สภาพการณ์ทางการศึกษา 2513-2517 (พระนคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, [ม.ป.ป.]), หน้า 5.

²กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานวางแผนการศึกษา, รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู 2518, หน้า 6.

³เรื่องเดียวกัน.

โรงเรียนราษฎร์ที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับนี้ ใครนำตารางที่แสดงจำนวนโรงเรียนอนุบาลของ
รัฐบาลและราษฎร์มาแสดงไว้เพื่อให้ได้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้น

จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลของโรงเรียนราษฎร์และรัฐบาล ปีการศึกษา 2513-2518 ¹

ปีการศึกษา	จำนวน							ร้อยละ						
	รวม ราษฎร์ รัฐบาล	ราษฎร์			รัฐบาล			รวม ราษฎร์ รัฐบาล	ราษฎร์			รัฐบาล		
		รวม	สอน อนุบาลและ ระดับอื่น	สอนเฉพาะ อนุบาล	รวม	สอน อนุบาลและ ระดับอื่น	สอนเฉพาะ อนุบาล		รวม	สอน อนุบาลและ ระดับอื่น	สอนเฉพาะ อนุบาล	รวม	สอน อนุบาลและ ระดับอื่น	สอนเฉพาะ อนุบาล
2513	921	846	525	321	75	70	5	100	91.86	57.00	34.86	8.14	7.60	0.54
2514	963	889	546	343	74	68	6	100	92.32	56.70	35.62	7.68	7.06	0.62
2515	1,079	1,005	635	370	74	72	2	100	93.14	58.85	34.29	6.86	6.67	0.19
2516	-	-	-	396	75	74	1	-	-	-	-	-	-	-
2517	1,225	1,150	752	398	75	74	1	100	93.88	61.39	34.29	6.12	6.04	0.08
2518	1,296	1,221	783	438	75	74	1	100	91.21	60.41	33.80	5.79	5.71	0.08

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, บทบาทของเอกชนในการช่วยจัดการศึกษาของชาติในช่วงปีการศึกษา 2513-2518 (พระนคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, [น.ป.ป.]), หน้า 4.

* ข้อมูลในโรงเรียนราษฎร์ไม่สมบูรณ์

จากตารางจะเห็นว่า การจัดการศึกษาระดับนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของ เอกชนเกือบทั้งหมด กล่าวคือร้อยละ 90 ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับนี้เป็นโรงเรียน ของเอกชนโรงเรียนประเภทนี้ของรัฐบาลมีน้อยมาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะ ระดับอนุบาลเกือบไม่มีเลย และเหลือเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้นในปีการศึกษา 2516-2518 ตรงกันข้ามกับโรงเรียนของเอกชนซึ่งมีแนวโน้มการจัด โรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทุกปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลประการแรกการศึกษาระดับนี้ของรัฐส่วนใหญ่ จัดเป็นชั้นเด็กเล็กอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ประการที่สอง การศึกษาระดับนี้เป็น การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งรัฐมีภาระที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาระดับอื่นจนเกิน กำลังที่จะทำได้

ปีการศึกษา 2519 กระทรวงศึกษาธิการได้รายงานเกี่ยวกับสภาพการ ศึกษาก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้

ปีการศึกษา 2519 มีนักเรียนในระดับอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 226,182 คน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2518 จำนวน 22,479 คน คิดเป็นร้อยละ 11.04 ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกองการบริหารส่วนจังหวัด 58,415 คน คิดเป็นร้อยละ 12.64 เป็นนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา 28,660 คน คิดเป็นร้อยละ 12.64 เป็นนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร 627 คน คิด เป็นร้อยละ 1.52 เป็นนักเรียนในโรงเรียนสาธิต 690 คน คิดเป็นร้อยละ 0.31 เป็นนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ 133,595 คน คิดเป็นร้อยละ 59.06 และเป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดตำรวจตระเวนชายแดน 771 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.34 เมื่อเปรียบเทียบนักเรียนในระดับนี้กับจำนวนนักเรียนในเป้าหมาย ในแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 3 จำนวน 189,210 คน ปรากฏว่านักเรียนสูงกว่าเป้าหมาย 36,972 คน คิดเป็นร้อยละ 19.54¹

¹กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2519 (พระนคร: โรงพิมพ์ การศาสนา, [พ.ป.ป.]), หน้า 11.

ในเรื่องของการจัดการศึกษาอนุบาลของรัฐบาลนั้น รายงานของกระทรวง
ศึกษาธิการได้แสดงไว้ดังต่อไปนี้

โรงเรียนอนุบาล 75 โรงเรียน ดำเนินการสอนนักเรียนระดับอนุบาล
762 ห้อง มีนักเรียนระดับอนุบาล 64,504 คน ครู 2,329 คน งบประมาณ
ปี 2519 ดำเนินการจัดซื้อครุภัณฑ์ให้โรงเรียนเป็นเงิน 718,000 บาท
งบประมาณปี 2520 ก่อสร้างอาคารประกอบ 20 หลัง ซ่อมแซมและปรับปรุง
อาคารต่าง ๆ งบประมาณ 1,718,000 บาท จัดซื้อครุภัณฑ์เป็นเงิน 1,018,000 บาท
ส่งเสริมให้เอกชนและท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัย จัดประชุมครูบริหารโรงเรียน
อนุบาลเพื่อรับทราบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอนุ
บาล และกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อเตรียมจัดโรงเรียนอนุบาลให้เป็นศูนย์
ฝึกอบรมครู¹

แสดงให้เห็นว่าการอนุบาลศึกษาได้เจริญก้าวหน้าไปโดยลำดับ แม้ว่าการศึกษา
ระดับนี้จะไม่ไร้อุปสรรคการศึกษาภาคบังคับ แต่รัฐบาลก็ให้ความสนใจและสนับสนุนมาโดยตลอด
นับแต่ต้น สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความนิยมของประชาชนที่มีต่อการศึกษาระดับนี้ ก็คือ
จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาของ
แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 3 ปรากฏว่าจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็ก
ได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าจำนวนในเป้าหมาย ดังที่แสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษา 2519, หน้า 69-70.

เปรียบเทียบจำนวนที่รับได้กับเป้าหมายตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 3 2515-2519¹

ระดับการศึกษา	2515		2516		2517		2518		2519	
	เป้าหมายตามแผน	จำนวนจริง	เป้าหมายตามแผน	จำนวนจริง	เป้าหมายตามแผน	จำนวนจริง	เป้าหมายตามแผน	จำนวนจริง	เป้าหมายตามแผน	จำนวนจริง
อนุบาลและ เด็กเล็ก	136,000	152,685	149,050	162,909	161,610	176,202	174,860	203,685	189,210	226,182

จากตารางแสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กได้เพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี ดังปรากฏในรายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519 ของคณะกรรมการดำเนินการศึกษา และร่างโครงการพัฒนาการศึกษาระดับต่าง ๆ ที่ได้สรุปผลการดำเนินงานการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนไว้ดังนี้

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กอววางแผน, รายงานการศึกษา 2520 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522), หน้า ไม่มี

...ปรากฏว่าคานการขยายปริมาณนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็ก รวมทั้งภาค
รัฐบาลและเอกชน สามารถขยายได้สูงกว่าเป้าหมาย โดยเฉพาะใน 3 ปี
หลังของแผนสูงกว่าเป้าหมายเฉลี่ยประมาณร้อยละ 15.6 ต่อปี ทั้งนี้เพราะ
ภาครัฐบาลได้ขยายการรับเด็กเล็กสูงขึ้น¹

ในปีการศึกษา 2519 นี้ ร้อยละของจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็ก
ต่อประชากรในวัยเรียนเพิ่มสูงขึ้น อังแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้ และเพื่อให้เห็นเด่น
ชัดยิ่งขึ้น ได้เปรียบเทียบกับปีการศึกษาอื่นด้วย

ร้อยละของจำนวนนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียนปีการศึกษา 2512-2519²

ระดับการศึกษา	ช่วงอายุ	ร้อยละของจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กต่อประชากรในวัยเรียน ปีการศึกษา 2512-2519							
		2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519
อนุบาลและ เด็กเล็ก	4-6	3.6	3.7	4.0	4.3	4.4	4.6	5.21	5.6
อนุบาลปีที่ 1	4	4.5	4.4	4.6	5.0	5.0	5.3	6.1	6.4
อนุบาลปีที่ 2	5	3.5	3.8	3.9	4.3	4.2	4.6	5.2	5.5
เด็กเล็ก	6	2.9	3.0	3.6	3.4	3.9	3.8	4.3	5.0

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (พระนคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
[ม.ป.ป.]), หน้า 2.

²สำนักงานปลัดกระทรวง กองแผนงาน, "สถิติการศึกษานับยอ 2519,"
หน้า 24.

จากตารางพบว่าปี 2519 จำนวนร้อยละของนักเรียนที่เข้ารับการศึกษา
ในโรงเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะชั้นอนุบาลปีที่ 1 ซึ่งอาจจะเป็น
เพราะว่าผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาระดับนี้ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง
อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง เนื่องจากมีความ
จำเป็นที่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่ นับได้ว่าการศึกษาในระดับนี้ นับวันจะยิ่งมีความ
สำคัญทั้งต่อตัวเด็กเอง และต่อผู้ปกครองมากยิ่งขึ้นทุกขณะ

ไต่ถามมาในตอนต้นแล้วว่า การศึกษาระดับนี้อยู่ในความรับผิดชอบของเอกชน
เป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นจากจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กของโรงเรียนรัฐบาลและ
ราษฎร์ในตารางข้างล่างนี้

จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน กับ
อัตราส่วนนักเรียนรัฐบาลกับเอกชน จำแนกเป็นในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
ปีการศึกษา 2519 ¹

ระดับการศึกษา	รวม			กรุงเทพฯ			ต่างจังหวัด		
	รัฐ	เอกชน	รัฐ:เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ:เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ:เอกชน
อนุบาลและ เด็กเล็ก	92,584	133,595	41:59	3,562	54,597	6:94	89,025	78,998	53:47

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองแผนงาน, "สถิติการศึกษาฉบับย่อ
2519," หน้า 28.

จากตารางจะเห็นว่าในกรุงเทพฯ นักเรียนส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนของเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนอนุบาลของเอกชนในกรุงเทพฯ มีจำนวนมาก และความจำเป็นของคนในเมืองหลวงที่ติดต่อการศึกษาระดับนี้มีมากกว่าคนในชนบท ส่วนในต่างจังหวัด พบว่านักเรียนของรัฐมีมากกว่าของเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประชาบาลและเทศบาลส่วนใหญ่จะเปิดชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนของเอกชนในต่างจังหวัดมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนโรงเรียนประชาบาลและเทศบาลจึงทำให้จำนวนนักเรียนน้อยตามไปด้วย

สภาพการศึกษาของวัยเรียนในปีการศึกษา 2520 กระทรวงศึกษาธิการได้รายงานไว้ดังนี้

ในปีการศึกษา 2520 มีนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กรวมทั้งสิ้น 247,616 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2519 จำนวน 21,434 คน คิดเป็นร้อยละ 9.47 ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 68,368 คน คิดเป็นร้อยละ 27.61 เป็นนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา 23,302 คน คิดเป็นร้อยละ 9.41 เป็นนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร 73 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 เป็นนักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 4,266 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72 เป็นนักเรียนในโรงเรียนสาธิต 894 คน คิดเป็นร้อยละ 0.22 เป็นนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ 150,778 คน คิดเป็นร้อยละ 60.89 และเป็นนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 0.12 เมื่อเปรียบเทียบนักเรียนในระดับนี้กับจำนวนในเป้าหมายในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 จำนวน 248,448 คน ปรากฏว่าต่ำกว่าเป้าหมาย 832 คน คิดเป็นร้อยละ 0.33¹

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองแผนงาน, รายงานการศึกษา 2520, (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522, หน้า 13).

ในปีการศึกษา 2520 นี้ ได้จัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาล 75 โรงเรียน
ดำเนินการสอนนักเรียนอนุบาล 657 ห้องเรียน นักเรียน 22,726 คน ¹

ในคานโรงเรียนของเอกชนที่เปิดสอนระดับอนุบาลนั้น ในปีการศึกษา
2520 นี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,346 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะ
ระดับอนุบาล 451 โรงเรียน ²

ปีการศึกษา 2521 เนื่องจากรายงานของกระทรวงศึกษาธิการในปีการ
ศึกษา 2521 ยังอยู่ในระหว่างการจัดทำ จึงขอเสนอสถิติการศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งพอที่จะแสดง
ให้เห็นถึงสภาพของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนมาให้ดูพอเป็นสังเขป ดังต่อไปนี้

ชั้นเด็กเล็ก 1 ปี ก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จัดใน

1. โรงเรียนประถมศึกษา กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา 36 โรงเรียน
45 ห้องเรียน นักเรียน 1,386 คน
2. โรงเรียนศึกษาพิเศษ กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา 3 โรงเรียน
8 ห้องเรียน นักเรียน 103 คน
3. โรงเรียนอนุเคราะห์ องค์การบริหารจังหวัด 2,515 โรงเรียน
2,818 ห้องเรียน นักเรียน 80,077 คน

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองแผนงาน, รายงานการศึกษา
2520, หน้า 63.

²ที่มา แผนกสถิติ กองทะเบียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

4. โรงเรียนเทศบาล 118 เทศบาล 99 โรงเรียน 199 ห้องเรียน
นักเรียน 6,217 คน
5. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 13 โรงเรียน 18 ห้องเรียน
นักเรียน 395 คน
6. โรงเรียนสาธิตวิทยาดัชฎุ กรมการฝึกหัดครู 3 โรงเรียน 10 ห้องเรียน
นักเรียน 240 คน
- รวมนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 2,666 โรงเรียน 3,098 ห้องเรียน
นักเรียน 88,418 คน

ชั้นอนุบาล 2 ปี อายุ $3\frac{1}{2}$ - $5\frac{1}{2}$ ขวบ จัดในสถานศึกษาต่อไปนี้

1. โรงเรียนอนุบาลศึกษา กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา 75 โรงเรียน
อนุบาลปีที่ 1 334 ห้องเรียน นักเรียน 11,817 คน
อนุบาลปีที่ 2 276 ห้องเรียน นักเรียน 10,129 คน
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา 3 โรงเรียน
อนุบาลปีที่ 1 8 ห้องเรียน นักเรียน 192 คน
อนุบาลปีที่ 2 7 ห้องเรียน นักเรียน 165 คน
3. โรงเรียนประถมศึกษา กองการศึกษา กรมสามัญศึกษา 1 โรงเรียน
อนุบาลปีที่ 1 3 ห้องเรียน นักเรียน 90 คน
อนุบาลปีที่ 2 3 ห้องเรียน นักเรียน 77 คน
4. โรงเรียนสาธิต วิทยาดัชฎุ กรมการฝึกหัดครู 4 โรงเรียน
อนุบาลปีที่ 1 5 ห้องเรียน นักเรียน 145 คน
อนุบาลปีที่ 2 11 ห้องเรียน นักเรียน 268 คน
5. โรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 1,481 โรงเรียน
อนุบาลปีที่ 1 3,333 ห้องเรียน นักเรียน 95,049 คน
อนุบาลปีที่ 2 2,582 ห้องเรียน นักเรียน 71,989 คน

รวมสอนชั้นอนุบาลศึกษา 1,564 โรงเรียน 6,562 ห้องเรียน นักเรียน
189,921 คน

รวมสอนก่อนระดับประถมศึกษา 4,230 โรงเรียน 9,660 ห้องเรียน
นักเรียน 278,339 คน ¹

จากข้อมูลดังกล่าวมาในตอนต้น จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กในปี 2521
นี้ เพิ่มขึ้นจากปี 2520 จำนวน 30,723 คน คิดเป็นร้อยละ 11.04

ในค่านร้อยละของจำนวนนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียนในปีการศึกษา
2520-2521 ปรากฏว่าสูงขึ้นกว่าเดิมมาก ดังแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

เปรียบเทียบร้อยละของจำนวนนักเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กต่อประชากรใน
กลุ่มอายุในวัยเรียน ปีการศึกษา 2515-2521 ²

ระดับการศึกษา	ช่วงอายุ	ร้อยละของจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กต่อประชากรในวัยเรียน พ.ศ. 2515-2521						
		2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521
ก่อนระดับ ประถมศึกษา	4-6	4.3	4.4	4.6	5.2	5.6	5.9	6.6
อนุบาลปีที่ 1	4	5.0	5.0	5.3	6.1	6.4	6.5	7.4
อนุบาลปีที่ 2	5	4.3	4.2	4.6	5.2	5.5	5.8	5.8
เด็กเล็ก	6	3.4	3.9	3.8	4.3	5.0	5.5	6.4

¹สำนักงานปลัดกระทรวง กองแผนงาน, "สถิติการศึกษาฉบับย่อ 2521"
(พระนคร: กองแผนงาน, [ม.ป.ป.]), หน้า 17-18 .

²สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กองแผนงาน, "สถิติการศึกษาฉบับย่อ
2521," หน้า 22 .

จากตารางจำนวนรอยละของจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กต่อประชากร
ในกลุ่มอายุสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2521 นี้ ได้เพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 6.6
ในจำนวนนี้ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีอัตราการเพิ่มสูงกว่านักเรียนระดับอื่น เนื่องจาก
สภาพสังคมปัจจุบันทำให้มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว
อีกแรงหนึ่ง โรงเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กจึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมยุคปัจจุบัน

ช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2524 นับได้ว่าอยู่ในช่วงของแผนพัฒนา
การศึกษาแห่งชาติ แผนนี้ได้กล่าวถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ตลอดจนนโยบายของ
การจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในระยะ 5 ปี ดังต่อไปนี้

เป้าหมายการพัฒนาการศึกษาก่อนวัยเรียน การศึกษาก่อนระดับประถม ซึ่งได้แก่
การศึกษอนุบาล และการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนระดับประถมศึกษา ในช่วง 5 ปี
ของแผนนี้ จำนวนนักเรียนอนุบาลจะเพิ่มขึ้น 39,217 คน ปริมาณการเพิ่ม
ทั้งหมดนี้ เป็นการเพิ่มในภาคเอกชน ส่วนภาคของรัฐบาลนั้นจำนวนนักเรียนจะ
ไม่เพิ่มขึ้น เพราะนโยบายที่กำหนดไว้จะไม่ขยายนักเรียนอนุบาล ส่วนการจัด
การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีหลายลักษณะนั้น รัฐจะจัดการ
ศึกษาเด็กเล็ก จำนวนนักเรียนในช่วง 5 ปี ของแผนจะเพิ่มขึ้น 114,925 คน
ปริมาณที่เพิ่มขึ้นมากนี้เพื่อสนองนโยบายที่ขยายการศึกษาเด็กเล็กในท้องถิ่น
ส่วนใหญ่ ในภาษาถิ่นต่างจากภาษาไทยกลาง เพื่อเตรียมเด็กเขาเรียนในระดับ
ประถมศึกษาต่อไป¹

เกี่ยวกับเป้าหมายจำนวนนักเรียนระดับก่อนการศึกษาก่อนระดับมัธยม แยกตาม
ชั้นมีดังต่อไปนี้

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524, หน้า 33.

เป้าหมายจำนวนนักเรียนระดับอนุบาลและเด็กเล็กก่อนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
แยกตามชั้น¹

ระดับการศึกษา	2520	2521	2522	2523	2524
ก่อนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา	248,448	274,310	304,562	340,193	383,271
อนุบาลปีที่ 1	81,092	84,464	88,004	91,723	95,626
อนุบาลปีที่ 2	70,724	74,719	78,993	83,568	88,462
เด็กเล็ก	96,632	115,127	137,565	164,902	197,183

คงได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า จำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กปลายแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 3 ในปีการศึกษา 2519 มีจำนวน 226,182 คน เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 19.54 สำหรับในต้นแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 4 ปีการศึกษา 2520 มีจำนวนทั้งสิ้น 247,616 คน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายในแผนฯ ระยะที่ 4 832 คน คิดเป็นร้อยละ .33 และในปีการศึกษา 2521 เพิ่มขึ้นเล็กน้อย จำนวน 4,029 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.45

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524, หน้า 39.

เพื่อแสดงให้เห็นแนวโน้มที่ชัดเจน ได้แยกจำนวนนักเรียนอนุบาลและเด็กเล็กตามสังกัดต่อไปนี้

เป้าหมายจำนวนนักเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1

ระดับการศึกษา	2520	2521	2522	2523	2524
เด็กเล็ก	80,430	98,125	119,713	146,050	177,181

สำหรับการศึกษาก่อนวัยเรียนในรูปของชั้นเด็กเล็ก ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนี้ในต้นแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 4 คือ พ.ศ. 2520 และ 2521 เด็กเล็กมีจำนวน 68,368 คน และ 80,077 คน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าต่ำกว่าเป้าหมาย 12,062 คน และ 18,048 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 15 และ 18.39 ตามลำดับ เป้าหมายจำนวนนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา รวมทั้งประเภทของงาน²

ระดับการศึกษา	2520	2521	2522	2523	2524
อนุบาลปีที่ 1	13,650	13,650	13,650	13,650	13,650
อนุบาลปีที่ 2	13,650	13,650	13,650	13,650	13,650
เด็กเล็ก	1,900	2,100	2,300	2,600	3,000
รวมทั้งสิ้น	29,200	29,400	—	—	—

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524, หน้า 40.

²เรื่องเดียวกัน.

จำนวนนักเรียนในคานแผนพัฒนาฯ พ.ศ. 2520 และ 2521 มีทั้งสิ้น 23,456 คน และ 23,959 คน ซึ่งต่ำกว่าจำนวนในเป้าหมาย 5,744 คน และ 5,441 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 19.67 และ 18.51

จากตารางพบว่าจำนวนนักเรียนอนุบาลของสังกัดกรมสามัญศึกษา เท่ากันหมด ในช่วง 5 ปี โดยเฉพาะระดับอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ว่า "ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เอกชน และองค์กรอื่น ๆ ในท้องถิ่นจัดการศึกษาภาคบังคับ โดยรัฐจะไม่เข้าดำเนินการเอง ให้มากไปกว่าที่มีอยู่แล้ว" ¹

เป้าหมายจำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนสังกัดเทศบาล ²

ระดับการศึกษา	2520	2521	2522	2523	2524
จำนวนนักเรียน ในเป้าหมาย	14,302	14,902	15,552	16,252	17,002

¹"งานของกรมสามัญศึกษากับแผนพัฒนาการศึกษาในระยะที่ 4," วารสาร สามัญศึกษา 4. (มีนาคม 2520): 3.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524, หน้า 43.

จำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็กของโรงเรียนเทศบาลในปี 2520 และ 2521 มีจำนวน 4,266 คน และ 6,217 คน ซึ่งต่ำกว่าจำนวนในเป้าหมาย 10,036 คน และ 8,685 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 70.17 และ 58.28

เป้าหมายจำนวนนักเรียนอนุบาลโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน¹

ระดับการศึกษา	2520	2521	2522	2523	2524
อนุบาลปีที่ 1	67,442	70,814	74,354	78,073	81,976
อนุบาลปีที่ 2	57,074	61,069	65,343	69,918	74,812
รวม	124,516	131,883	139,697	147,991	156,788

จำนวนนักเรียนอนุบาลของเอกชนในต้นแผนฯ พัฒนาระยะที่ 4 คือ พ.ศ. 2520 และ 2521 มีจำนวน 150,778 และ 172,554 คนตามลำดับ สูงกว่าเป้าหมาย 26,516 คน และ 40,671 คน คิดเป็นร้อยละ 26.52 และ 30.84 ตามลำดับ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524, หน้า 43.

จากข้อมูลดังกล่าวมาในตอนต้นพบว่า ในระยะแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 นี้ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว การดำเนินการศึกษาก่อนวัยเรียนสามารถจัดได้สูงกว่าเป้าหมายทุกปี แต่ถ้าวางแยกเป็นรายสังกัดแล้ว ปรากฏว่าจำนวนนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมสามัญศึกษา และเทศบาล ไม่สามารถจัดได้ตามเป้าหมาย ถึงแม้ว่าจำนวนนักเรียนจะเพิ่มขึ้นทุกปีก็ตาม ในเรื่องนี้รายงานสภาพปัจจุบันและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 2520-2524 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ให้เหตุผลดังนี้

... ทั้งนี้ เพราะภาครัฐไม่ได้ขยายงานด้านศึกษาก่อนประถมศึกษาออกไปให้กว้างขวางเท่าที่ควร ส่วนโรงเรียนเอกชนมีจำนวนนักเรียนสูงกว่าเป้าหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐได้ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาระดับนี้ไ้มากที่สุด¹

ความก้าวหน้าอันสำคัญยิ่งประการหนึ่งของวงการอนุบาลศึกษาในรอบ 20 ปี ก็คือการจัดตั้งสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนสัมภาษณ์ **ท.ป้อมคุณณี** บริพัตร ณ อยุรยา² นายกสมาคมอนุบาลศึกษาคนแรก และอาจารย์ **ยิ่งถนอม เทียมเมธ**³ นายกสมาคมอนุบาลศึกษาคนปัจจุบัน เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสมาคมอนุบาลศึกษา

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานสภาพปัจจุบันและการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา (พระนคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, [ม.ป.ป.]), หน้า 108.

² สัมภาษณ์ **คุณณี บริพัตร ณ อยุรยา**, อดีตนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ปัจจุบันเจ้าของโรงเรียนอนุบาลสมประสงค์, 28 กุมภาพันธ์ 2523.

³ สัมภาษณ์ **ยิ่งถนอม เทียมเมธ**, นายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย คนปัจจุบัน, 22 เมษายน 2523.

หม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา นับได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่ริเริ่มจัดตั้งสมาคมอนุบาลศึกษาขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 วัตถุประสงค์ในระยะเริ่มแรกก็เพื่อฝึกอบรมครูประจำการที่ยังไม่มีคุณวุฒิที่สอนอยู่ในโรงเรียนราษฎร ทั้งนี้เนื่องจากครูอนุบาลของโรงเรียนราษฎรส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาอนุบาล การเรียนการสอนจึงมุ่งให้เด็กเรียนหนังสือเป็นสำคัญ สาเหตุนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษาไม่มีกฎข้อบังคับเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นครูสอนเด็กอนุบาลแต่อย่างใด

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ทั้งสองท่านพอจะสรุปความเป็นมาและความเคลื่อนไหวของสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยได้ดังนี้

งานในระยะเริ่มแรกที่สมาคมทำก็คือผลิตอุปกรณ์ประกอบถ้วยเตป อุปกรณ์วิชาคณิตศาสตร์ พดศึกษา และดนตรี ซึ่งจะมีหนังสือเป็นคู่มือออกจำหน่ายแก่สมาชิก รายได้จากการขายหนังสือก็ได้นำมาส่วนหนึ่งจ่ายในการดำเนินงานการอบรมครูอนุบาล ซึ่งส่วนใหญ่เน้นหนักไปในเรื่องของการใช้เพลงในการสอนระดับอนุบาล หม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา ได้จัดตั้งทีมงานของท่านประมาณ 20 คน เพื่อเป็นวิทยากร บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในวงการอนุบาลทั้งสิ้น ท่านเรียกทีมงานของท่านว่า "ละครเร" ผลงานที่ประสบความสำเร็จในระยะนั้นคือ การรณรงค์เพื่อให้ครูที่สอนเด็กได้ใช้วิธีการขับร้องและดนตรี ตลอดจนนวัตกรรมทางการสอนใหม่ ๆ และขณะเดียวกันก็ให้ครูเหล่านั้นได้เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่สำคัญก็คือให้ครูใคร่ครวญว่า "เราจะสอนอะไรถ้าไม่สอน ก.ข."

ในปัจจุบันอาจารย์ยังถนอม เทียมเมฆ ดำรงตำแหน่งนายกสมาคม ซึ่งได้รับตำแหน่งตั้งแต่ 2518 โลกกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสมาคมอนุบาลในปัจจุบัน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อเผยแพร่วิชาการ เกี่ยวกับการอนุบาลศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมวิทยฐานะของครู และเจ้าของโรงเรียน
3. ส่งเสริมการผลิตเครื่องอุปกรณ เพื่อการศึกษาอนุบาล
4. เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนโรงเรียนอนุบาล
5. ติดต่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานกับสถานศึกษาเอกชน เพื่อเปิดอบรมวิชาครูอนุบาลให้แก่ครูที่ไม่วุฒิบัณฑิต
6. ติดต่อกับองค์กรต่างประเทศ เพื่อดำเนินงานขอความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ โดยให้ครูได้รับทุนไปเรียนต่อ ณ ประเทศอิสราเอล
7. จัดให้ครูอนุบาลที่ศึกษาจบไปปฏิบัติงานต่างประเทศเป็นบางโอกาส

สมาคมอนุบาลศึกษาได้ ดำเนินการจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2506 และได้รับ อนุญาตให้ดำเนินการของสมาคมเป็นทางการจากสันติบาลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2507

รายชื่อผู้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมอนุบาลศึกษามีดังต่อไปนี้

1. หม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา นายกสมาคมอนุบาลศึกษา
คนแรกดำรงตำแหน่ง 2 ปี
2. อาจารย์สมถวิล สังฆะทรัพย์ นายกสมาคมคนที่ 2
ดำรงตำแหน่ง 4 ปี
3. อาจารย์เบญจจา แสงมณี นายกสมาคมคนที่ 3
ดำรงตำแหน่ง 2 ปี
4. อาจารย์เออนทิพย์ เปรมโยธิน นายกสมาคมคนที่ 4
ดำรงตำแหน่ง 2 ปี
5. อาจารย์บุญเรือน ไชยเดช นายกสมาคมคนที่ 5
ดำรงตำแหน่ง 2 ปี
6. อาจารย์ยິงถนอม เทียมเมธ นายกสมาคมคนที่ 6
ดำรงตำแหน่งจนถึงขณะนี้เป็นเวลา 4 ปีแล้ว

ปัจจุบันสมาคมอนุบาลประสานงานทั้งกับเอกชนและรัฐบาล กล่าวคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (ส.ช.) ได้ขอรองให้สมาคมต่าง ๆ อันได้แก่ สมาคมศึกษาสัมพันธ์ สมาคมโรงเรียนราษฎร์ และสมาคมอนุบาล ช่วยจัดอบรม ให้แก่ครูที่ยังไม่มีวุฒิให้หมดภายในระยะเวลา 3 ปี ทั้งนี้สมาคมอนุบาลศึกษาจึงได้ จัดอบรมให้แก่ครูประจำการเป็นประจำทุก ๆ ช่วงปีภาคเรียน ระยะเวลาที่ให้การ อบรมประมาณ 10 วัน วิทยากรที่อบรมได้จากคณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ เมื่อจบการอบรมแล้วจะได้รับวุฒิบัตรจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน การอบรมในระยะแรก ๆ ส.ช. ไม่ได้กำหนด รายละเอียดให้ แต่ปัจจุบัน ส.ช. วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าการอบรมจะต้องใช้เวลา 60 ชั่วโมง และยังคงกำหนดวิชาที่จะต้องอบรมไว้ด้วยเพื่อให้เป็นไปในแนวเดียวกัน

หน่วยงานที่จัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในปัจจุบัน

เพื่อแสดงให้เห็นเด่นชัดถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียน ใครนำหน่วยงานที่ใดกล่าวแล้วในตอนต้นมากกล่าวไว้โดยสังเขปอีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

หน่วยงานทางราชการ

1. ทบวงมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่จะเปิดชั้นเด็กเล็กขึ้นในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าในด้านการเรียน การสอน การวิจัย และเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครองเด็ก ลักษณะการจัดเป็นแนวเดียวกันกับโรงเรียนอนุบาลทั่ว ๆ ไป ที่มุ่งเตรียมความพร้อมเด็กเล็กก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา¹

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัย การจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย, หน้า 15.

ปัจจุบันโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มี 3 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนชั้นเด็กเล็กและอนุบาล-
ป. 6 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 23 คน ชาย 13 คน หญิง 10 คน
นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 27 คน ชาย 15 คน หญิง 12 คน
นักเรียนชั้นเด็กเล็ก 26 คน ชาย 15 คน หญิง 11 คน
รวม 76 คน
2. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดทำการสอนเมื่อ พ.ศ. 2513
(เฉพาะชั้นอนุบาล 2-ป. 6) นักเรียนชั้นอนุบาล 2 61 คน
ชาย 31 คน หญิง 30 คน
3. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (เปิดทำการ
สอนเมื่อ พ.ศ. 2496) ปัจจุบันมีชั้นเด็กเล็ก-ป. 6
จำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็ก 70 คน ชาย 41 คน หญิง 29 คน¹

2. กรมสามัญศึกษา เปิดสถานศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นในรูปแบบของ
อนุบาล มุ่งให้ความรู้และพัฒนาเด็กก่อนที่จะมาเรียนในชั้นประถมศึกษา ปัจจุบันโรงเรียน
อนุบาลสังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา มีจำนวน 75 โรงเรียน อยู่ใน
กรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน คือ อนุบาลวัดปรีดิยาศูต อนุบาลวัดนางนอง อนุบาล
สามเสน อนุบาลพิบูลเวศน์ และอยู่ในส่วนภูมิภาคอีก 71 โรง โดยเฉพาะที่จังหวัด
พิจิตรมี 2 โรงเรียน โรงเรียนอนุบาลเหล่านี้จะจัดเป็นโรงเรียนที่มีชั้นอนุบาลและต่อกับ
ชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชนที่จะจัดการศึกษาในระดับนี้ และเพื่อการ

¹ที่มา กองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัย.

ค่นควาทางวิชาการ 1

โครงการอันที่กรมสามัญศึกษากำดั่งคำเนีนงานอยู่ขณะนี้คือ โครงการส่งเสริมศูนย์เด็กปฐมวัย โครงการนี้ทางกรมสามัญศึกษาจัดขึ้นตามเจตนารมณของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 โดยการประสานงานร่วมมือกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข² โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อแสวงหารูปแบบศูนย์เด็กปฐมวัยที่ถูกต้องและเผยแพร่การจัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัยขึ้น ทดลอง วิเคราะห์ วิจัย
2. เพื่อประสานงานกับหน่วยงาน และองค์การต่าง ๆ ที่ได้จัดการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ท้องถิ่น เอกชน หน่วยงาน องค์การ มูลนิธิต่าง ๆ จัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัยให้มากขึ้น³

การดำเนินงาน

1. ประชุมสัมมนาผู้ดำเนินการส่งเสริมศูนย์เด็กปฐมวัย
2. กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการประชุมข้าราชการจากแต่ละกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวนโยบายและการดำเนินงาน ตลอดจนการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำเนินการตามขั้นตอนตามที่เห็นสมควร

¹"การจัดการศึกษาก่อนวัยเรียน," วารสารสามัญศึกษา 14(กันยายน 2520):8.

²กรมสามัญศึกษา, "โครงการส่งเสริมศูนย์เด็กปฐมวัย" (อค์สำเนา) หน้า 1.

³เรื่องเดียวกัน.

3. จังหวัดดำเนินการติดต่อประสานงานเพื่อชี้แจงแนวนโยบายในการดำเนินงานศูนย์เด็กปฐมวัยแก่ผู้เกี่ยวข้องของทุกฝ่าย
4. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่งานศูนย์เด็กปฐมวัยแก่ประชาชนทั่วไป
5. แสวงหาผู้นำในท้องถิ่นที่สามารถจะจัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัยในจังหวัด
6. ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนอนุบาลของรัฐ ให้พร้อมที่จะเป็นศูนย์อบรมเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการในศูนย์ คือพี่เลี้ยงและแม่บ้าน
7. ดำเนินการประชุมสัมมนาอบรมเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์เด็กปฐมวัย
8. จังหวัดจัดอบรมพี่เลี้ยงและแม่บ้านของแต่ละศูนย์ในแต่ละจังหวัด และวางหลักการในการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ
9. ประชุมสัมมนาเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการทั่วประเทศ และรับทราบแนวนโยบายที่จะดำเนินการในระยะต่อไป¹

การดำเนินงานในระยะแรกในปีงบประมาณ 2521 โดยคัดเลือกจังหวัดขึ้นทำการทดลองตามโครงการจำนวน 10 จังหวัด ทั่วประเทศ ได้แก่ จังหวัดนครนายก จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสกลนคร จังหวัดน่าน จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสงขลา จังหวัดเชียงราย จังหวัดลพบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด และโคกมี กทม. ขอเขารวมด้วยอีก 1 แห่ง¹

¹กรมสามัญศึกษา, "โครงการส่งเสริมศูนย์เด็กปฐมวัย," หน้า 3-4.

²กรมสามัญศึกษา กองการศึกษาพิเศษ, สรุปผลการประชุมสัมมนาผู้ดำเนินการส่งเสริมศูนย์เด็กปฐมวัย 12-15 มีนาคม 2522 ณ ห้องประชุมชั้น 3 หอประชุมคุรุสภา กรุงเทพมหานคร.

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รัฐบาลส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาระดับอนุบาลมาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา ทั้งนี้เนื่องจากรัฐไม่สามารถจัดการศึกษาระดับนี้ให้ทั่วถึงได้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลรวมทั้งสิ้น 1,505 โรงเรียน โดยแยกออกได้เป็น

เฉพาะอนุบาล	542	โรงเรียน
อนุบาล-ป. 4	97	โรงเรียน
อนุบาล- ป. 6	413	โรงเรียน
อนุบาล-ม.ศ.3	389	โรงเรียน
อนุบาล-ม.ศ.5	64	โรงเรียน ¹

ในจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลนี้ สามารถแยกออกได้เป็นโรงเรียนในสวนกลาง 611 โรงเรียน และสวนภูมิภาค 894 โรงเรียน² ส่วนจำนวนนักเรียนอนุบาลทั้งสิ้น 172,554 คน โดยแยกออกเป็นจำนวนนักเรียนในสวนกลาง 61,810 คน และสวนภูมิภาค 110,744 คน³

¹ที่มา แผนกสถิติ กองทะเบียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

²เรื่องเดียวกัน .

³เรื่องเดียวกัน .

4. กรมการฝึกหัดครู โรงเรียนสาธิตของกรมการฝึกหัดครูจัดอยู่ในรูปของ
ชั้นอนุบาลและเด็กเล็ก ปัจจุบันโรงเรียนสาธิตของกรมการฝึกหัดครูมี 3 โรงเรียนคือ

1. โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ เปิดทำการสอนทั้งชั้นอนุบาลและ
ชั้นเด็กเล็ก

จำนวนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1	52 คน	ชาย 25 คน	หญิง 27 คน
จำนวนนักเรียนอนุบาลปีที่ 2	195 คน	ชาย 97 คน	หญิง 98 คน
จำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็ก	203 คน	ชาย 101 คน	หญิง 102 คน
2. โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม เปิดทำการสอนเฉพาะชั้นอนุบาล

จำนวนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1	37 คน	ชาย 20 คน	หญิง 17 คน
จำนวนนักเรียนอนุบาลปีที่ 2	35 คน	ชาย 16 คน	หญิง 19 คน
3. โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูนครสวรรค์ เปิดทำการสอนทั้งชั้นอนุบาล
และชั้นเด็ก

จำนวนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1	25 คน	ชาย 12 คน	หญิง 13 คน
จำนวนนักเรียนอนุบาลปีที่ 2	25 คน	ชาย 14 คน	หญิง 11 คน
จำนวนนักเรียนชั้นเด็กเล็ก	22 คน	ชาย 11 คน	หญิง 11 คน ¹

5. องค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล จัดอยู่ในรูปของชั้นเด็กเล็ก
โดยแทรกอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองและชนบท

¹ ที่มา กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู.

ปัจจุบัน (2521) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 71 องค์การบริหาร
มีห้องเรียนชั้นเด็กเล็ก 3,176 ห้อง จำนวนนักเรียน 95,951 คน
เทศบาล 118 เทศบาล
มีห้องเรียนชั้นเด็กเล็ก 238 ห้อง จำนวนนักเรียน 6,744 คน¹

6. กรุงเทพมหานคร โรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กของสำนักงานศึกษา
กทม. เหล่านี้มีแห่งละ 1 ห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ โครงการจัดชั้นเด็กเล็กนี้เป็น
โครงการต่อเนื่องเริ่มต้นดำเนินงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองในท้องถิ่นนั้นแมงเบาภาระ และช่วยพัฒนาเด็กฝึกความพร้อม
ก่อนเข้าเรียน แล้วแต่ผู้ปกครองจะช่วยบริจาคเครื่องเขียน แบบเรียน และอุปกรณ์
บ้างตามสมควร²

ในปีการศึกษา 2521 มีโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กทั้งสิ้น 17
โรงเรียน ได้แก่ วัดดวงแข วัดมวงแค วัดदानบุญ วัดลาดกระบัง วัดปลูกศรัทธา
วัดราชโกษา วัดเทพาวาส วัดแจ้งรอน สามัคคีบำรุง ภักดีนครเศรษฐี หนองจอก
พิทยานุสรณ์ บ้านเจียรคัพ วัดลำต้อยติ่ง วัดนิมมานรดี วัดทองนิมพิดี คลอง
มหาสวัสดิ์ วัดรัชฎาธิฐาน³

¹สำนักงานการศึกษาส่วนท้องถิ่น, "สถิติการศึกษาองค์การบริหารส่วน
จังหวัดและเทศบาล ปีการศึกษา 2521 (อัดสำเนา) หน้า 1-2,

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานผลการวิจัย
การจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย, หน้า 22.

³ที่มา กองโรงเรียน สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร.

7. โรงเรียนตำรวจชายแดน ดวงเคื่อน พิศาลบุตร ไก่กล่าวถึง
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไว้ดังนี้

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2498 เป็นโครงการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ทางไกลคมนาคมและราษฎรชาวเขา ริเริ่มจัดเป็นโรงเรียนขึ้นโดยฝ่ายประชาสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์ของกองตำรวจตระเวนชายแดน กรมสามัญศึกษาให้ความร่วมมือส่งเสริมและปรับปรุงทั้งในคานาวิชาการและการเงิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระราชชนนีฯ ทรงเห็นประโยชน์ในการช่วยเหลือประชาชนเหล่านี้ จึงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อสร้างอาคารเรียน และจัดหาวัสดุอุปกรณ์โดยมีหน่วยราชการ สมาคม ประชาชนร่วมมือโดยเสด็จพระราชกุศลสร้างโรงเรียน 43 โรงเรียน รวมทั้งที่พระราชทานอีก 34 โรงเรียน รวม 77 โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนสร้าง 268 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 345 โรงเรียน เลิกกิจการไป 28 โรงเรียน¹

ปัจจุบันมีโรงเรียนที่เปิดชั้นเด็กเล็ก 13 โรงเรียน 18 ห้องเรียน
จำนวนนักเรียน 395 คน²

นอกจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมา ในตอนต้นแล้วนั้น ปัจจุบันยังมีหน่วยงานอื่นที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาระดับนี้ ดังจะไต่กล่าวถึงแต่ละหน่วยงานดังต่อไปนี้

¹ ดวงเคื่อน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย ฉบับย่อ, หน้า 79.

² สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองแผนงาน, "สถิติการศึกษา ฉบับย่อ ปีการศึกษา 2521," หน้า 40.

1. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยความควบคุมของกองปฏิบัติการ ได้จัดดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 โดยมีหลักการและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

เด็กในชนบทส่วนใหญ่ยังมีปัญหาหลายประการ เช่น ได้รับความเลี้ยงดูเอาใจใส่ไม่ถูกต้องเท่าที่ควร จึงทำให้เด็กขาดความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม เนื่องจากบิดามารดามีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จึงต้องปล่อยให้เด็กละเลยเด็กโหยหิวเจ็บโตตามธรรมชาติทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง คือ ปัญหาทุพโภชนาการ ขาดเหตุผลดังกล่าวกองปฏิบัติการ กรมพัฒนาชุมชน จึงได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาเด็กเล็กชั้น 1 โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการเลี้ยงดูเด็กเล็กให้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมอย่างถูกต้อง
2. ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กได้มีเวลาไปประกอบอาชีพหารายได้เพิ่มขึ้น โดยไม่ต้องเป็นห่วงบุตรหลาน
3. เพื่อแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการของเด็กในชนบท
4. เพื่อนำวิชาการแผนใหม่ในการพัฒนาเด็กไปสู่บิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็ก
5. เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาเด็ก ²

กรมพัฒนาชุมชนได้ริเริ่มโครงการนี้ด้วยความช่วยเหลือขององค์การเงินทุนสังเคราะห์เด็กแห่งสหประชาชาติ รับผิดชอบอายุระหว่าง 3-6 ปี ³

¹ กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน, "แผนพัฒนาเด็ก ปีเด็กสากล พ.ศ. 2522," (อัครสำเนาะ) หน้า 1.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

วิธีดำเนินการมีดังนี้

1. สำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเด็กของหมู่บ้านและตำบล
2. ให้การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้ประชาชนในชนบทที่มีความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีการเลี้ยงดูเด็กให้มีความรู้ที่ถูกต้อง ปัญหาสุขภาพโภชนาการ และวิธีแก้ปัญหา โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการพัฒนาเด็กแบบอื่น ๆ
3. จัดให้มีคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพค.) เป็นผู้นำการพัฒนาเด็กของชุมชน
4. การดำเนินงานอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพค.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และสภาตำบล (กสท.) ตามลำดับ ในการวางโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพค.) การคัดเลือกผู้ดูแลเด็ก (ผคค.) ฯลฯ
5. สนับสนุนให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็ก เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน
6. การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเด็กทุกด้านต้องคำนึงถึงการให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาปรับใช้ในโครงการ เช่น การสร้างเครื่องเล่นของเด็ก การฝึกอบรมเกี่ยวกับโภชนาการ เป็นต้น
7. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากจะใช้เป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปีแล้ว ยังใช้เป็นสถานที่ให้บริการคานอาหารและโภชนาการ เป็นศูนย์บริการคานสาธารณสุขแก่เด็กเล็ก เป็นศูนย์ฝึกอบรมแม่บ้าน
8. จัดฝึกอบรมสตรีแม่บ้านคานโภชนาการ และวิธีเลี้ยงดูเด็ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่สตรีแม่บ้าน ซึ่งจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทุกคนในครอบครัว¹

¹กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน, "แผนพัฒนาเด็ก ปีเด็กสากล 2522," หน้า 2.

โครงการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก (ผด.) โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจาก
กรมการฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา และสำนักงานพัฒนาชุมชนเขตต่าง ๆ ¹

โครงการที่สำคัญอีกโครงการหนึ่ง คือโครงการทดลองหารูปแบบการเลี้ยง
ดูเด็ก โดยตั้งศูนย์ทดลองชั้น 5 ศูนย์ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ยะลา อุดร
อุบล ลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองหารูปแบบของการเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กในชนบท เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดประสบการณ์ อาคารที่เหมาะสม อุปกรณ์
ที่ใช้เครื่องเล่นที่ช่วยให้เด็กเจริญตามเกณฑ์การพัฒนาค้นต่าง ๆ เกมส เพลงสำหรับเด็ก
เด็ก การฝึกอบรม ผู้ดูแลเด็กและอื่น ๆ ²

ในเรื่องความก้าวหน้า และสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไพรัตน์
เตชะรินทร์ ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ กรมพัฒนาชุมชนได้ให้สัมภาษณ์ทางวิทยุ
กระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งพอจะสรุปใจความสำคัญดังต่อไปนี้

ปัจจุบัน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประมาณ 960 แห่ง โดยเฉลี่ยบริการ
ได้แห่งละ 30-40 คน แลวแต่ลักษณะและขนาดของหมู่บ้าน เป้าหมายการจัดตั้ง
ศูนย์เด็กปีละประมาณ 50 แห่ง โดยการสนับสนุนของทางราชการ และขณะ
เดียวกันโดยความร่วมมือร่วมแรงของชาวบ้านเอง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปัจจุบันมีทุกภาค
แต่จะเน้นในหมู่บ้านที่ยากจนโดยเฉพาะ เป้าหมายที่ตั้งไว้ในปีนี้จะมีการที่จะ
ลงไปสู่หมู่บ้าน 4,000 หมู่บ้าน ที่ทางสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ถือว่า

¹กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน, "แผนพัฒนาเด็ก ปีเด็กสากล
2522," หน้า 3.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

เป็นหมู่บ้านที่ยากจนที่สุดในประเทศไทย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นศูนย์ที่เป็นส่วนรวมของ
 วิธีการเลี้ยงดูเด็ก การเล่นของเด็ก เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตตามวัยที่ถูกต้อง และ
 วิธีการดำเนินงานไม่ถือว่าเป็นศูนย์ของทางราชการ แต่ถือว่าเป็นศูนย์ของประชาชน
 การบริหารงานของศูนย์ ผู้ปกครองเด็กจะเลือกตั้งกันเองในหมู่บ้าน และผู้ดูแลเด็ก
 (ผคค.) ซึ่งถือเสมือนเป็นพี่เลี้ยงเด็กก็เป็นเด็กที่คัดเลือกในหมู่บ้าน ผคค. เหล่านี้
 ไม่ได้รับการตอบแทนจากทางราชการ แต่จะได้รับการตอบแทนจากผู้ปกครองเด็ก
 ซึ่งนำเด็กมาฝากไว้ที่ศูนย์ โดยให้ค่าตอบแทนที่น้อยมาก ประมาณ 300-400 บาท
 ต่อเดือน ขณะนี้กระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้งกองทุนขึ้น เพื่อช่วยเหลือให้เด็กที่ไม่มี
 โอกาสได้เข้ามาอยู่ในศูนย์มีโอกาสเข้ามาอยู่ และเพื่อให้หมู่บ้านที่ยากจนที่ไม่สามารถ
 จัดตั้งศูนย์ได้มีโอกาสมีศูนย์เด็ก กองทุนที่จัดตั้งขึ้นมี 2 ประเภท ได้แก่เงินที่
 อุปการะเด็กโดยตรงคนต่อคน และเงินทุนประเภทเงินก้อน เพื่อนำฝากธนาคารไว้
 ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งใช้ระดมในการสร้างศูนย์ในท้องถิ่นที่ห่างไกล เพื่อแบ่งเบาภาระ
 ของทางราชการ ¹

จากการสัมภาษณ์ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ
 ถึงปัญหาที่ทางกรมพัฒนาชุมชนประสบในเรื่องการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับคำตอบว่า
 "ปัญหาที่ทางกรมได้รับก็คือปัญหาเรื่องผู้ดูแลเด็ก (ผคค.) ซึ่งมักจะลาออกอยู่เสมอ
 ทำให้กรมฯ ต้องมีการอบรมผู้ดูแลเด็กที่เข้ามาอยู่ใหม่กันอยู่บ่อย ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อเด็ก
 ที่มารับบริการที่ศูนย์" ²

¹สัมภาษณ์ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ
 กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, สัมภาษณ์ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
 เรื่องโครงการพัฒนาเด็กเล็กของกรมพัฒนาชุมชน วันที่ 16 ธันวาคม 2522 .

²สัมภาษณ์ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ กรมพัฒนาชุมชน
 กระทรวงมหาดไทย, 10 ธันวาคม 2522 .

2. กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย รายงานประจำปี 2518

ไต่ถลาถึงหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ดังต่อไปนี้

กรมประชาสงเคราะห์ได้เริ่มงานใหม่รัฐบาลกำหนดให้เด็กและบุคคลวัยรุน ตั้งแต่ปี 2483 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ที่มีปัญหาทางานต่าง ๆ หรือตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่อาจนำไปสู่ความเสื่อมเสีย ตลอดจนเสริมสร้างควมมั่นคงของครอบครัวให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กตามควรแกวัย เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดี และเป็นกำลังของชาติสืบต่อไป¹

การพิจารณารับเด็กเข้าอุปการะมีหลักการดังนี้

การที่จะรับเด็กเข้าอุปการะในสถานสงเคราะห์ใดนั้น จะพิจารณาความสภาพ เหมาะสมแก่สภาพ เพศ และอายุของเด็กด้วย โดยมีข้อกำหนดควยวา จะต้องเป็นเด็กกำพร้า อนาคตา เรรอน ไร้ที่พึ่ง และเด็กอนที่มารดา ทอดทิ้งไว้ตามโรงพยาบาล รวมทั้งเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนขาดแคลน เด็กซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองป่วยเรื้อรังเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง ต้อง รับการรักษาระยะยาว เด็กที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองท้องโทะจำคุก หรือ กำลังไต่รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์อื่น ๆ หรือเด็กที่มีปัญหาความ ประพฤติ ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่อาจดูแลได้ ตลอดจนเด็กที่พิการ ทางร่างกาย และสมอง สำหรับระยะเวลาในการอุปการะเลี้ยงดูนั้นขึ้นอยู่กับปัญหาความเหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวของเด็กและครอบครัวเป็นระยะๆ ไป ปัจจุบันสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดของกรมประชาสงเคราะห์มีทั้งสิ้น 19 แห่ง² ในจำนวนนี้มีอยู่ 5 แห่งที่รับเด็กกอนวัยเรียน ได้แก่

¹ กระทรวงมหาดไทย กรมประชาสงเคราะห์, รายงานประจำปี 2518 (พระนคร: สำนักพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด, 2519), หน้า 1.

² กระทรวงมหาดไทย กรมประชาสงเคราะห์, รายงานประจำปี 2520 (พระนคร: สำนักพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด, [ม.ป.ป.]), หน้า 2.

1. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท ตั้งอยู่บนถนนพระราม 6 ตำบลพญาไท อำเภอพญาไท กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบการะเด็กชายหญิงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ที่กำพร้า อนาคตา ถูกทอดทิ้งไว้ตามโรงพยาบาล หรือสาธารณสุขสถาน ในรอบปี 2520 (รายงานปี 2521 อยู่ในระหว่างการจัดทำ) ได้ให้ความอุปการะแก่เด็กทั้งสิ้น 420 คน
2. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด ตั้งอยู่ที่ถนนติวานนท์ ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวิธีดำเนินการเหมือนสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท ในรอบปี 2520 ได้ให้ความอุปการะแก่เด็กทั้งสิ้น 253 คน
3. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ตั้งอยู่บนถนนราชวิถี ตำบลพญาไท อำเภอพญาไท กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบการะเด็กหญิงอายุตั้งแต่ 5-18 ปี และเด็กชาย 5-7 ปี สถานสงเคราะห์แห่งนี้จัดให้เด็กได้รับการศึกษาด้านสามัญศึกษา ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 4 ในรอบปี 2520 ได้ให้ความอุปการะแก่เด็กทั้งสิ้น 808 คน
4. สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพลภาพปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รับผิดชอบการะเด็กพิการทางร่างกายชาย-หญิง ที่สามารถช่วยตัวเองได้ อายุตั้งแต่ 5-18 ปี ที่กำพร้า อนาคตา ยากจน ไร้ที่พึ่ง หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้ เนื่องจากความจำเป็นบางประการ โดยจัดให้เด็กรับการศึกษาด้านสามัญและคานวิชาชีพ ในรอบปี 2520 ได้ให้ความอุปการะแก่เด็กทั้งสิ้น 189 คน
5. สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและทางปัญญา ตั้งอยู่ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รับผิดชอบการะเด็กกำพร้า อนาคตา ชาย-หญิงที่มีความพิการทางสมองและปัญญา อายุ 5-18 ปี ในรอบปี 2520 ได้ให้ความอุปการะแก่เด็กทั้งสิ้น 275 คน¹

¹กระทรวงมหาดไทย กรมประชาสงเคราะห์, รายงานประจำปี 2520,
หน้า 3-7.

นอกจากนี้ยังมีสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานสงเคราะห์ของเอกชนที่จดทะเบียน
 ตอกรมประชาสงเคราะห์ ปัจจุบันสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันของเอกชนมีจำนวน 318 แห่ง
 จำนวนเด็ก 11,803 คน ที่เลี้ยงเด็ก 1,091 คน และสถานสงเคราะห์เด็กมี 6 แห่ง
 จำนวนเด็ก 310 คน ที่เลี้ยงเด็ก 53 คน ¹

3. กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มโครงการสอนเด็กก่อนวัยเรียน
 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 โดยใช้สถานที่ คือวัดเป็นที่อบรมสั่งสอนเด็ก ทั้งนี้วัตถุประสงค์
 ที่จะให้พระโคทำประโยชน์แก่สังคมและเป็นการเตรียมเด็กให้มีความรู้พื้นฐานที่จะเขาเรียน
 ในชั้นประถมศึกษา ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรมอันดีงามให้แก่เด็ก นอกจากนี้
 ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้านโดยอาศัยเด็กเป็นสื่อสัมพันธ์ ²

โครงการสอนเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดได้วางหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ให้เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการกุศล ไม่เก็บค่าเล่าเรียนแต่อย่างใด
2. ให้สอนเด็กก่อนเกณฑ์ที่จะเข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายทั้งชาย
 และหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปี ถึงย่างเข้าปีที่ 8
3. ครูที่สอน คือภิกษุ สามเณร และโฆรรวาสเป็นครูช่วยสอนด้วย ³

การจัดตั้งโรงเรียนเหล่านี้ ในชั้นต้นเลือกวัดที่มีสภาพกว้างขวางพอสมควร
 และมีพระภิกษุที่พอจะสามารถทำการสอนเด็กก่อนวัยเรียนได้หลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง
 โรงเรียนมีดังต่อไปนี้

¹ที่มา กองสงเคราะห์เด็ก และบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์
 กระทรวงมหาดไทย

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการจัดศูนย์เด็ก
 ก่อนวัยเรียนในประเทศไทย, หน้า 16-17.

³กระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา, "โครงการจัดตั้งโรงเรียนวัด
 สอนเด็กก่อนเกณฑ์," (ฉกส์ำเนา) หน้า 1.

1. สถานที่ตั้ง ต้องตั้งอยู่ในโรงเรียนที่เป็นวัด
2. ผู้ดำเนินการจัดตั้งต้องเป็นเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ
3. ห้ามบุคคลใด ๆ ประกอบการจัดตั้งโรงเรียนประเภทชั้นในวัด
4. โรงเรียนจะต้องมีพลีเลี้ยงเป็นสรวาสาสรวมปฏิบัติงาน เพื่อเป็นพลีเลี้ยงคอยดูแลเอาใจใส่นักเรียน¹

หลักสูตรอนุโลมใช้ตามแนวการจัดประสบการณ์และแนวการวัดผลระดับอนุบาล
กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา²

ปัจจุบันมีโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ทั้งสิ้น 275 โรง³

4. กรมฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ดวงเดือน พิศาลบุตร กล่าวถึง
โครงการของกรมฝึกหัดครูว่า "โครงการฝึกหัดอบรมเด็กก่อนเกณฑ์บังคับเรียนของโครงการ
ฝึกหัดครูชนบท โดยเริ่มจัดทดลองเมื่อ พ.ศ. 2510 และเริ่มดำเนินงาน พ.ศ. 2511
ในชนบทที่มีฐานะยากจน"⁴ มีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อช่วยพัฒนาเด็กในชนบทให้มีความงอกงามทุกด้านตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย
2. เพื่อเตรียมเด็กในชนบทให้มีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา และเป็นการแก้ปัญหาการสอบตกซ้ำชั้น
3. เพื่อเผยแพร่แนวทางอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กในชนบท

¹กระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา, "โครงการจัดตั้งโรงเรียนวัดสอนเด็ก
ก่อนเกณฑ์," หน้า 1.

²เรื่องเดียวกัน.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

⁴ดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย ฉบับย่อ, หน้า 146.

4. เพื่อชักจูงให้ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองด้วย
5. เพื่อให้สถานศึกษาฝึกหัดครูได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเด็ก ร่วมกับหน่วยงานอื่น ¹

การดำเนินงาน

1. การให้การอบรมแก่ผู้ดำเนินงาน กรมการฝึกหัดครูได้อบรมครู อาจารย์ ผู้ดำเนินงานสำหรับกิจการนี้ รวม 2 รุ่น ที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ระยะเวลาการอบรม 2 สัปดาห์ ผู้ดำเนินงานที่มารับการอบรมเป็นอาจารย์จาก สถานศึกษาฝึกหัดครูที่เปิดชั้นเด็กเล็ก หลังจากอบรมแล้วผู้ดำเนินงานได้ปฏิบัติงาน ในชนบทร่วมกับชาวบ้านและครูในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการฝึกหัดครูชนบท ²โครงการนี้ ได้รับช่วยเหลือจากยูนิเซฟ ยูนิเซฟให้เงินในการอบรมผู้ดำเนินงานเป็นค่าเดินทาง ค่าที่พัก และเบี้ยเลี้ยง นอกจากช่วยเหลือเป็นเงินแล้ว ยูนิเซฟได้ให้วัสดุอุปกรณ์ ใช้ฝึกกิจกรรมอบรมเตรียมความพร้อม เครื่องเล่นกลางแจ้ง เครื่องเล่นในร่ม นมผง และนมมันคัมปล่า

2. จากผู้ปกครอง ชาวบ้านและหน่วยงานอื่น เช่น เข็มใจเจ้าหน้าที่ กรมอนามัยมาตรวจสุขภาพเด็ก และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงความเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังได้มีการประสานงานกับศูนย์โภชนาการเด็ก และกรมพัฒนาชุมชน ³

¹กรมการฝึกหัดครู, ผลงานในรอบ 16 ปี ตั้งแต่ตั้งกรม-29 กันยายน 2513 (พระนคร: สำนักพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 66.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

³สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย, หน้า 18.

ปัจจุบันมีโรงเรียนในชนบทที่ดำเนินงานดังกล่าวอยู่ 70 โรงเรียน¹
ปัญหาของโครงการฝึกหัดครูประถมศึกษาตอนต้น บัณฑิตเรียนของโครงการฝึกหัดครูชนบท
มีปัญหาพอสมควรได้ดังนี้

1. โครงการที่เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อ
เริ่มรับเด็กแบบรวมอายุตั้งแต่ 3-6 ปี ทำให้เกิดปัญหาการจัดกิจกรรม เพราะถ้า
จะเน้นความพร้อมเพื่อการเรียนก็ไม่ได้เต็มที่ เพราะครูไม่สามารถแยกเป็นกลุ่มย่อยๆ
ตามอายุได้

2. เมื่อเริ่มโครงการ ทั้งโรงเรียนประถมและวิทยาลัยครู ได้รับความช่วยเหลือ
จากองค์การยูนิเซฟ เช่น เรื่องอุปกรณ์ วัสดุสิ้นเปลือง กระดาษ ดินสอสี นม
และน้ำมันต้บปลา และเมื่อวิทยาลัยครูบางแห่งจัดโครงการอาหารขอความร่วมมือจาก
ผู้ปกครอง ระยะแรก ๆ ก็พอดำเนินงานได้ แต่พอนานไปพอแม่ยากจนก็ไม่สามารถ
ช่วยเหลือได้ กรมฝึกหัดครูก็ไม่มีวัตถุประสงค์จะให้เก็บเงินใด ๆ จึงให้ผู้ปกครองจัดอาหาร
มารับประทานเอง

3. ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลากร

3.1 ทั้งอาจารย์วิทยาลัยครู และครูพี่เลี้ยงที่ประจำชั้นเด็กเล็ก
มีหน้าที่ประจำคือ อาจารย์วิทยาลัยครูมีโอกาสไปนิเทศบ่อยครั้ง ครูพี่เลี้ยงที่มาอบรม
ก็มีได้เป็นครูประจำชั้น เพราะโรงเรียนประถมทางองค์การการบริหารส่วนจังหวัดไม่
ถือว่าเป็นการศึกษาในภาคบังคับ ไม่จัดสรรอัตราครูให้ ครูที่มาอบรมย่อมครูประจำชั้น
ของอนมาอบรม

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการจัดศูนย์เด็ก
ก่อนวัยเรียนในประเทศไทย, หน้า 14.

3.2 อาจารย์ที่ได้รับการอบรมบางคนย้ายไปยังวิทยาลัยอื่น
และไม่ได้ดำเนินงานโครงการเด็กเล็ก

3.3 พ่อแม่มากจนไม่สามารถช่วยเหลือโครงการได้ ไม่ว่าจะ
เรื่องโครงการอาหารกลางวัน หรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ ของใช้
ประจำตัวเด็ก

3.4 โรงเรียนต้องการอุปกรณ์การสอนในสนามนอกห้องเรียน
ไม่สามารถจัดหาให้ได้ นอกจากนี้ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากยูนิเซฟด้วย

3.5 วิทยาลัยครูเองก็มีปัญหาเรื่องอาจารย์จะออกไปนิตเทศ เช่น
ขาดพาหนะ

3.6 อาจารย์วิทยาลัยครูในหมวดการศึกษา และหมวดโภชนาการ
สุขภาพอนามัย ไม่มีเวลาเจียดให้กับโครงการนี้ เนื่องจากต่างก็มีอัตราการทำงาน
มากอยู่แล้ว ¹

5. กรุงเทพมหานคร เริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน
(Day Care Center) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2504 โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนัก
อนามัย กรุงเทพมหานคร ² โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, วิเคราะห์งานการศึกษาระดับ
ก่อนประถมศึกษาของประเทศไทย : ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน,
หน้า 12-13.

² สัมภาษณ์ นวสลิออ ยงบุญเกิด, หัวหน้างานเลี้ยงเด็ก กองส่งเสริม
สุขภาพ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร , 14 พฤศจิกายน 2522.

1. เพื่อลดปัญหาสาธารณสุขของชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนวัยก่อนเรียน
2. เพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัย พัฒนาการการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม เพื่อจะได้เติบโตเป็นพลเมืองดี มีประโยชน์ต่อ ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ
3. เพื่อที่จะลดปัญหาทุพโภชนาการในเด็กก่อนวัยเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามแหล่งเสื่อมโทรมเป็นอันดับแรก
4. เพื่อที่จะก่อประโยชน์ในด้านการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นในด้านการเลี้ยงดูอบรมเด็กก่อนวัยเรียน
5. เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในกรณีไม่มีผู้เลี้ยงดูอบรมเด็กเล็กในกรณีที่พ่อแม่ ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน หรือไม่มีผู้เลี้ยงดูเด็ก¹

หลักเกณฑ์การรับเด็ก

1. รับเด็กอายุตั้งแต่ 2 $\frac{1}{2}$ - 6 ปี จากครอบครัวที่มีปัญหา
2. เด็กต้องผ่านการพิจารณาจากหัวหน้าสถานรับเลี้ยงเด็ก พยาบาล สาธารณสุขและนักสังคมสงเคราะห์
3. การรับเด็กใดต้องได้รับอนุมัติจากแพทย์หัวหน้าศูนย์
4. ผู้ปกครองจะต้องเสียค่าบำรุงคนละ 3 บาทต่อวัน
5. ผู้ปกครองต้องมาส่งเด็กเวลา 08.30 น. และรับเด็กกลับเวลา 16.30 น.²

¹ กรุงเทพมหานคร สำนักอนามัย, "โครงการพัฒนาอนามัยเด็กก่อนวัยเรียน", (อัครสำเนาะ) หน้า 1.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

การส่งเสริม

1. ส่งเสริมโภชนาการเด็กในวัยก่อนเรียน เด็กจะได้รับสารอาหารทั้ง 5 หมู่ โดยการควบคุมของนักโภชนาการ
2. ส่งเสริมหรือพัฒนาการเรียนรู้อะก่เด็ก ด้วยวิธีการอบรมสั่งสอน สาคิต และแนะแนวทางแก่เด็ก โดยมุ่งให้เกิดความงอกงามทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม วิชาที่สอนได้แก่ สุขศึกษา สังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา ภาษาไทย เลขคณิต ดึกประสาท ร้องเพลง การเลิน และศิลปะ ¹

ปัจจุบันสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร มีศูนย์ที่รับเลี้ยงเด็กกลางวันทั้งสิ้น 15 ศูนย์ ศูนย์ต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ศูนย์ทั้ง 15 แห่งที่กล่าวแฉวข้างคนได้แก่

1. ศูนย์บริการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์ (หลังสนามกีฬาแห่งชาติ)
2. ศูนย์บริการสาธารณสุข ลุมพินี
3. บุญมี ปุรุราชรังสรรค์ (เขตยานนาวา)
4. ศูนย์บริการสาธารณสุข คินแดง
5. ศูนย์บริการสาธารณสุข ลาดพร้าว
6. ศูนย์บริการสาธารณสุข วัดธาตุทอง
7. บุญรอด รุ่งเรือง

¹ กรุงเทพมหานคร สำนักอนามัย, "โครงการพัฒนาอนามัยเด็กก่อนวัยเรียน," (อัครสำเนา) หน้า 3.

8. ศูนย์บริการสาธารณสุข วัดปากบ่อ
9. ศูนย์บริการสาธารณสุข บางซื่อ
10. ศูนย์บริการสาธารณสุข สโมสรวัฒนธรรมหญิง
11. ศูนย์บริการสาธารณสุข วงศ์สว่าง
12. ศูนย์บริการสาธารณสุข บางเขน
13. ศูนย์บริการสาธารณสุข ประชานิเวศน์
14. ศูนย์บริการสาธารณสุข สมาคมสตรีไทย
15. ศูนย์บริการสาธารณสุข จันทรมิไพบูลย์¹

จากการสัมภาษณ์คุณนวลดอ อึ้งบุญเกิด หัวหน้างานเลี้ยงเด็ก กองส่งเสริมสุขภาพในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ได้รับคำบอกเล่าดังนี้
วัตถุประสงค์ของสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันของสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครก็เพื่อจะช่วยเหลือเด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในสภาพยากจน เช่น เด็กตามแหล่งเสื่อมโทรม แต่ปรากฏว่ามีคำมาครหาของ เด็กเหล่านี้ไม่สนใจที่จะพบบุตรหลานมารับบริการ เด็กส่วนใหญ่ที่มาบริการ เป็นเด็กที่บิดามารคามีฐานะปานกลางซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้²

6. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2511 กองโภชนาการ กรมอนามัย ได้พิจารณาเห็นว่าเด็กก่อนวัยเรียนควรจะได้รับบริการดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านโภชนาการ เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีกัญหอดกตั้ง

¹ สำนักอนามัย กองส่งเสริมสุขภาพ, "รายชื่อศูนย์บริการสาธารณสุข และศูนย์บริการสาธารณสุขสาขา," (ฉัคตำเนา) หน้า 1-3.

² สัมภาษณ์ นวลดอ อึ้งบุญเกิด, หัวหน้างานเลี้ยงเด็ก กองส่งเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, 14 พฤศจิกายน 2522.

หลังจากแม่มีลูกคนใหม่ นอกจากนั้นเด็กวัยนี้ยังไม่มีบริการทางด้านสาธารณสุขเข้าไปถึงโดยตรง เพื่อให้มีสถานี่รวมของเด็กวัยก่อนเรียนในการให้บริการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยอื่น ๆ พร้อมกันไปจึงได้จัดตั้งโครงการศูนย์โภชนาการขึ้นในปี 2511¹ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เด็กวัยก่อนเรียนได้รับการดูแลเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ถูกต้องทางด้านโภชนาการและถูกหลักอนามัย ลดอัตราการเป็นโรคขาดโปรตีนแคลอรี
2. เพื่อให้การส่งเสริมอนามัยแก่เด็กวัยนี้ ให้การควบคุมป้องกันโรคด้วยการให้ภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ตลอดจนการให้การรักษาพยาบาล
3. เพื่อปลูกฝังและสร้างสรรค์เด็กให้เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย และเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียน
4. เพื่อให้โภชนศึกษาแก่แม่ที่มาช่วยงานที่ศูนย์ เกี่ยวกับความรู้ในด้านอาหารและโภชนาการ และการดูแลเด็ก ตลอดจนการปรับปรุงและรักษาความสะอาดของบ้านเมือง²

การดำเนินงานจัดตั้งศูนย์โภชนาการ

ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้เลือกสถานที่ ใช้หลักการคัดเลือกเด็กที่มีอาการขาดโปรตีน แคลอรีเป็นอันดับแรก แล้วจึงพิจารณาวัยเด็กอื่น ๆ เลือก

¹กรมอนามัย กองโภชนาการ, "การดำเนินงานศูนย์โภชนาการเด็ก," (อัครสำเนา) หน้า 3.

²เรื่องเดียวกัน.

เจ้าหน้าที่เพื่อดูแล ใคแก่ พยายาม งดงดครรภ หรือผู้รับผิดชอบมีการประชุมชาวบ้าน เพื่อชี้แจงให้ทราบจุดประสงค์ เพื่อให้ความร่วมมือ เลือกลไฟเลี้ยงเพื่อดูแล เด็ก และ ส่งเข้ารับการอบรมด้านโภชนาการ และอนามัย จัดสรรงบประมาณสมทบคากก่อสร้าง และเงินอุดหนุนไฟฟ้เลี้ยงเด็ก ส่งเครื่องเล่นกลางสนาม และในรม อุปกรณ์การสอน อาหารเสริม และเครื่องครัว ฯลฯ 1

การอบรมเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์โภชนาการ และเจ้าหน้าที่ในเทศงานจะได้รับการ อบรมด้านโภชนาการ และการอนุบาลเด็กเป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ และ จัดให้มีการฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนอนุบาล และศูนย์โภชนาการ เด็กแห่งใดแห่งหนึ่งด้วย 2

เกี่ยวกับเงินช่วยเหลือนั้น ศูนย์โภชนาการได้รับเงินช่วยเหลือจากยูนิเซฟ แต่ในช่วง 5 ปีหลัง คือตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ยูนิเซฟไม่ได้ จัดสรรเงินงบประมาณให้ การอบรมเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ จึงขาดตอนลงจนกระทั่ง เมื่อ พ.ศ. 2520 องค์การอนามัยโลกเริ่มให้การสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ แต่จำนวนเงินที่ได้รับน้อยมาก สมควรจะได้มีการสนับสนุนจาก งบประมาณของรัฐอย่างสม่ำเสมอ 3

ปัจจุบันศูนย์โภชนาการเด็กมีทั้งสิ้น 753 ศูนย์ ใน 66 จังหวัด มีจำนวน ไฟเลี้ยงเด็ก 807 คน 4

1 กรมอนามัย กองโภชนาการ, "การดำเนินงานศูนย์โภชนาการเด็ก," หน้า 1.

2 กรมอนามัย กองโภชนาการ, "คู่มือการจัดตั้งและวิธีดำเนินงานศูนย์โภชนาการ เด็ก," (พระนคร: กองโภชนาการ, 2521), หน้า 12.

3 กรมอนามัย กองโภชนาการ, "การดำเนินงานจัดศูนย์โภชนาการเด็ก," หน้า 3.

4 กรมอนามัย กองโภชนาการ, "จำนวนศูนย์โภชนาการเด็ก," (อักษำเนา)

เกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้งศูนย์โภชนาการเด็ก พบว่ามีปัญหาดังต่อไปนี้

1. ประชาชนโดยเฉพาะในชนบท ยังมีทัศนคติไม่ถูกต้องในเรื่องโภชนาการ ยากต่อการแก้ไข ทำให้การดำเนินงานเป็นไปโดยขาด
2. เก็บเงินค่าบำรุงศูนย์จากผู้ปกครองเด็กไม่ได้ เนื่องจากทางบ้านยากจน เดือนไหนมีเงินก็ไหลกลับมาศูนย์
3. เกี่ยวกับตัวผู้เลี้ยง
 - มีความรุ่มรวย เพราะไม่เคยได้รับการอบรมขนาดมาก่อน
 - ศูนย์ที่ตั้งอยู่ใกล้โรงงาน หาพี่เลี้ยงลำบาก เนื่องจากมักจะไปทำงาน โรงงานมากกว่าจะมาเลี้ยงเด็ก
4. จำนวนเด็กในศูนย์น้อยเนื่องจาก
 - ผู้ปกครองไม่มีเงินจ่าย
 - ไม่ชอบดูเจ้าหน้าที่อนามัย
 - ไม่ชอบพี่เลี้ยง
 - ผู้ปกครองอ้างว่าไม่มีเวลาดูรับ-ส่งลูกเพราะงานมาก
5. สถานที่
 - ที่ตั้งศูนย์อยู่ทางไกลชุมชนไม่สะดวกในการรับ-ส่ง
 - คับแคบไม่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก
 - ขาดการตกแต่งให้ดึงดูดความสนใจของเด็ก ¹

นอกจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นแล้ว ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กก่อนวัยเรียนอีกหน่วยงานหนึ่ง คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้สำนักงานฯ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

¹กรมอนามัย กองโภชนาการ, "ปัญหาทั่ว ๆ ไปของศูนย์โภชนาการเด็ก," (อัครสำเนาะ) หน้า 1-2.

- ข้อ 1 สำรวจศึกษาวิเคราะห์ และวิจัยสถานะทางการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสนอแนะจุดมุ่งหมาย, นโยบายการศึกษา วางแผนการศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ
- ข้อ 2 พิจารณาและประสานโครงการพัฒนาและแผนงานการศึกษาทุกระดับ และประเภทของกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
- ข้อ 3 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้คำแนะนำในการปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาแก่กระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้า
- ข้อ 4 พิจารณาและกำหนดหลักการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา และมาตรฐานทั่วไปของการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ¹

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้หันมาเน้นการวิจัยและส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียนมากขึ้น และมีโครงการวิจัยเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียนหลายโครงการที่กำลังทำอยู่ในเวลานี้

¹คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "พระราชบัญญัติ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2521," (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2521), หน้า 4-6.

สมาคมและมูลนิธิ

1. สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์

สภาสตรีแห่งชาติได้จัดตั้งโครงการพัฒนาเด็กขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นการปูพื้นฐานให้เด็กเจริญเติบโตไปสู่วัยเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีบุตรมาก มีรายได้น้อย หรืออยู่ในชนบทที่ห่างไกล
2. เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในเด็กแต่ละครอบครัวให้เท่าเทียมกัน
3. เพื่อเสริมความรู้ใหม่มารดาที่มีความเข้าใจในการวางแผนครอบครัว และปฏิบัติตนให้ถูกต้องในระหว่างตั้งครรภ์
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือโครงการสมาชิกสภาสตรีแห่งชาติ หน่วยงานของรัฐและเอกชนเห็นความสำคัญในการช่วยเหลือให้มีการจัดตั้งสถานพัฒนาเด็กในแหล่งชุมชนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง¹

การดำเนินการจัดตั้งโครงการพัฒนาเด็กเป็นโครงการ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดให้ปี พ.ศ. 2522 เป็นปีเด็กสากล และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี พ.ศ. 2520-2524²

¹สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, "โครงการพัฒนาเด็ก พ.ศ. 2522-2524,"-(อัครสำเนาะ) หน้า 1-2.

²เรื่องเดียวกัน.

วิธีดำเนินการ มีดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งกรรมการโครงการกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการท้องถิ่นเพื่อ
ดำเนินงานจัดตั้งสถานพัฒนาเด็ก
2. รับข้อมูลจากองค์การสมาชิกและแหล่งชุมชนต่าง ๆ ที่มีความพร้อมในการ
จัดตั้งสถานพัฒนาเด็กที่มีนโยบายสอดคล้องกับนโยบายของโครงการพัฒนาเด็ก
3. จัดการฝึกอบรมบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่นผู้ดูแลเด็กรวมทั้ง
ออกตรวจการวิทย์และโทรทัศน์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจในโครงการ
และให้ความร่วมมือกับสภาสตรีแห่งชาติ
4. ขอความร่วมมือจากโครงการอื่น ๆ ของสภาสตรีแห่งชาติ องค์การ
สมาชิก หน่วยงานของรัฐและเอกชน เขาสนับสนุนและเสริมการปฏิบัติ
งานของโครงการ ¹

สถานพัฒนาเด็กแห่งแรกที่คณะกรรมการได้จัดตั้งขึ้นในกรุงเทพฯ เพื่อให้เป็น
สถานพัฒนาตัวอย่างคว ย คือสถานพัฒนาเด็กวัดคาวคิงฆาราม เริ่มดำเนินงานเมื่อ
ธันวาคม 2520 ซึ่งนอกจากจะให้บริการเลี้ยงดูเด็กแล้วยังมีกิจกรรมและบริการแก่
ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนคว ย เช่น จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำทุกวันเสาร์
มีวิทยากรให้ความรู้ด้านโภชนาการ งานฝีมือ และความรู้เรื่องคุ้มครองผู้บริโภค ฯลฯ
ความสำเร็จของวัดคาวคิงฆารามทำให้วัดอื่นจัดตั้งสถานพัฒนาเด็กขึ้นบ้าง เช่น
วัดคฤหบดี วัดเทพากร และวัดฉัตรแก้วจกถย ²

¹สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, "โครงการพัฒนาเด็ก 2522-2524;"
หน้า 2.

²สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, "สรุปผลงานโครงการพัฒนาเด็ก
พ.ศ. 2520-2524 ;"(อัครสำเนา) หน้า 4.

ปัจจุบันสถานพัฒนาเด็กที่สภาสตรีฯ ได้ให้การสนับสนุนและจัดตั้งไปแล้ว มีจำนวน 23 แห่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในกรุงเทพมหานครจัดตั้ง 4 แห่งด้วยกันคือ วัดดาวดึงษาราม วัดคฤหบดี วัดเทพากร วัดของลม และยังมีในส่วนภูมิภาคจังหวัดละ 1 แห่ง ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี ลำปาง เพชรบูรณ์ นครพนม มหาสารคาม เชียงใหม่ อุดรธานี ฉะเชิงเทรา ศรีสะเกษ สุรินทร์ ระนอง สกลนคร จันทบุรี¹

2. มูลนิธิโสสะ

ในคอลัมภ์ 'เกียรติและงานของสตรีในหนังสือสตรีสารฉบับเดือนกุมภาพันธ์ 2522' ได้กล่าวถึงความเป็นมาของมูลนิธิโสสะดังต่อไปนี้

มูลนิธิโสสะมาจากชื่อสถาบันแม่ทว่า S.O.S. Kinderdorf Association ณ ประเทศออสเตรียอันเป็นสถาบันที่ให้การเลี้ยงดูเด็กให้อยู่ในสภาพแวดล้อมเสมือนครอบครัวของเด็กเอง บุคคลแรกที่ก่อตั้งมูลนิธินี้คือ ดร.เฮอแมน กไมเนอร์ (Dr. Herman Gmeiner) แพทย์ชาวออสเตรียซึ่งปรารถนาที่จะช่วยเด็กกำพร้าอันเป็นผลที่เกิดจากสงครามโลกครั้งที่ 2

วิธีการดำเนินงานของบ้านเด็ก บ้านเด็กโสสะนำเด็กกำพร้ามาเลี้ยงดูในสภาพเป็นครอบครัว เพื่อให้ได้มีชีวิตอันอบอุ่น มีกฎ 4 ประการ คือ 1 มีแม่ 2 มีพี่น้องชายหญิง 3 มีบ้าน 4 มีหมู่บ้าน

¹สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, "สถานพัฒนาเด็ก โครงการของสภาสตรีแห่งชาติฯ พ.ศ. 2521-2522," (อัครสำเนา) ไม่มีเลขหน้า

แม่คือสตรีที่มีอายุระหว่าง 25-40 ปี ไม่เคยแต่งงานหรือเป็นหม้าย มีสุขภาพดี อารมณ์ดี และขอสำคัญคือต้องมีจิตใจรักเด็ก เนื่องจากเด็กที่มาอยู่ใน หมู่บ้านมักมีความบกพร่องทางความรู้สึกและจิตใจ

พี่น้องชายหญิง ไคแก่เด็กวัยต่าง ๆ กันทั้งชายและหญิงประมาณ 9 คน ที่มาอยู่รวมกันเหมือนพี่น้องในครอบครัวทั่วไป

บ้าน คือสถานที่สำหรับที่แม่และพี่น้องชายหญิง เข้ามาอยู่รวมกันเป็นครอบครัว ที่แท้จริง โดยที่ทุกคนมีภาระรับผิดชอบร่วมกัน

หมู่บ้าน ตามกฎถือว่าครอบครัวโสดสะ 15-20 ครอบครัวให้รวมกันเป็น 1 หมู่บ้าน¹

การก่อตั้งโสดสะมูลนิธิแห่งประเทศไทย

โสดสะมูลนิธิแห่งประเทศไทยก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 โดยมี คุณหญิงสมศรี เจริญรัชตภาคย์ เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น โดยได้รับความสนับสนุนร่วมมือจาก โสดสะ แห่งออสเตรเลีย มูลนิธิได้รับบริจาคที่ดินจำนวนกว่า 10 ไร่ ที่ตำบล บางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

เกี่ยวกับเรื่องเกณฑ์การรับเด็ก และการอบรมเลี้ยงดู สตรีสารได้ สัมภาษณ์คุณหญิงสมศรี เจริญรัชตภาคย์ และได้รับการอธิบายในเรื่องนี้ดังนี้คือ

¹"เกียรติและงานของสตรี : คุณหญิงสมศรี เจริญรัชตภาคย์ นักสังคม สมเคราะห์เด็ก," นิตยสารสตรีสาร 31 (กุมภาพันธ์ 2522): 6-7, 114.

เกณฑ์การรับอุปการะเด็ก ถ้าเราทราบหรือมีผู้บอกข่าวว่ามีเด็กกำพร้า
ที่ไหน ก็จะส่งผู้อำนวยการหมู่บ้านเด็กหรือนักสังคมสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน
ไปสืบดู ถ้าเป็นกำพร้าจริง ไม่มีอุปการะเลย ก็จะนำมาเลี้ยง หลักการ
นั้นถ้ายังมีคนมารดาอยู่จะไม่รับเด็กขาด...มูลนิธิศุภนิเวศน์ฯ ให้ความสำคัญ
เด็กที่ไม่มีพ่อแม่ และขาดผู้เลี้ยงดูจริงๆ เท่านั้น
ในเรื่องการเลี้ยงดู ใดเลี้ยงดูเด็กตามแบบโสสะ คือบ้านหนึ่งจะมีเด็ก
ชายหญิงอายุต่างกันประมาณ 9-10 คน มีผู้ดูแลคือ แม่ 1 คน อยู่กัน
แบบครอบครัว พยายามให้มีชีวิตเหมือนครอบครัวทั่วไป ส่วนในเรื่องการ
ใ้การศึกษา นั้น มูลนิธิช่วยอย่างเต็มที่ กล่าวคือมูลนิธิจะให้เด็กได้รับ
การศึกษาสูงสุดเท่าที่สติปัญญาของเขาจะอำนวยให้...¹

ปัจจุบันหมู่บ้านโสสะแห่งประเทศไทยที่บางปู ประกอบด้วยอาคาร ศูนย์
รวมอาคารอนุบาล บ้านสำหรับเด็ก 13 หลัง มีสตรีทำหน้าที่แม่และน้า 14 คน
เจ้าหน้าที่อื่นประจำหมู่บ้าน 12 คน และมีเด็กในอุปการะทั้งชายหญิงรวม 104 คน ²

3. สมาคม วาย คัมเบิลยู ซี เอ

สมาคมวาย คัมเบิลยู ซี เอ เป็นองค์การเอกชน มีโครงการการกุศล
เกี่ยวกับสถานเลี้ยงเด็กกลางวันมีจุดมุ่งหมาย
ที่จะช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลนในท้องถิ่น และเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ต้อออกไป
ทำงานนอกบ้านให้ได้รับการเลี้ยงดูเด็กให้ถูกต้องปลอดภัย และมีสุขภาพอนามัยดี ³

¹ เกียรติ และงานรณสภี: คุณหญิงสมศรี เจริญรัชตภาคย์ นักสงเคราะห์เด็ก,
นิตยสารสตรีสาร, หน้า 115.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 114.

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
การศึกษาและวิจัยเรื่องเด็กเล็ก 2516, หน้า 193.

ปัจจุบันสมาคม วาย คัมเบิลยู ซี เอ รับเลี้ยงเด็กเฉพาะกลางวัน ซึ่งมีอายุระหว่าง 2-4 ปี โดยผู้ปกครองต้องนำเด็กมาส่งเวลา 7.30 น. และรับกลับเวลา 17.30 น. ทุกวัน เว้นวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ¹

จากการสัมภาษณ์ท่านอาจารย์ใหญ่ของสมาคม เกี่ยวกับจำนวนเด็กที่ได้รับการขอกแล้วว่า "ปัจจุบันสมาคม เปิดชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียน 45 คน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 1 ห้องเรียน นักเรียน 28 คน และ Nursery 1 ห้อง จำนวนนักเรียน 55 คน"²

องค์การอีกแห่งหนึ่งที่สมาคมจัดร่วมกับกรมประชาสงเคราะห์ คือ องค์การสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ตั้งอยู่ในโรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์³

สถานเลี้ยงเด็กกลางวันในเครือเดียวกันกับ วาย คัมเบิลยู ซี เอ อีก 2 แห่งคือ สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่ตั้งอยู่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เปิดเมื่อ พ.ศ. 2516⁴ ปัจจุบันเปิดชั้นอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2 อย่างละ 1 ห้อง⁵ และสถานเลี้ยงเด็กที่จังหวัดชลบุรี เปิด Nursery เพียงประเภทเดียว⁶

¹ วาย คัมเบิลยู ซี เอ, "รายละเอียดของโครงการ, (อัครสำเนา) หน้า 1.

² สัมภาษณ์ อำไพ ปราโมช ณ อรุณยา, อาจารย์ใหญ่สถานเลี้ยงเด็กกลางวันของสมาคม วาย คัมเบิลยู ซี เอ, 3 มีนาคม 2523.

³ วาย คัมเบิลยู ซี เอ, "รายละเอียดของโครงการ, (อัครสำเนา) หน้า 2.

⁴ เรื่องเดียวกัน

⁵ สัมภาษณ์ อำไพ ปราโมช ณ อรุณยา, อาจารย์ใหญ่สถานเลี้ยงเด็กกลางวันของสมาคม วาย คัมเบิลยู ซี เอ, 3 มีนาคม 2523.

⁶ เรื่องเดียวกัน.

4. มูลนิธิสงเคราะห์แม่และเด็กพรีซานเคราะห์

มูลนิธิเพื่อสวัสดิภาพแม่และเด็กนี้เป็นสถาบันที่ได้รับความสำเร็จสูงสุดในบรรดาสถาบันเอกชนอื่น ๆ ที่ให้บริการด้านนี้ มูลนิธิตั้งขึ้นในกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2481 โดยแพทย์หญิงเพ็ญ เวชกุล¹

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ

1. เพื่อเผยแพร่วิชาการบริบาลทารก Social Rediatric และบริการทารกสงเคราะห์
2. เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยให้การศึกษาแก่เด็กกำพร้า และการบริการเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม
3. เพื่อสงเคราะห์หญิงนอกสมรส และอบรมเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา ตลอดจนการบริบาล
4. เพื่อปฏิบัติกิจกรรมอันใดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ และทารกสงเคราะห์
5. เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิโดยติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเป็นสมาชิกองค์การอันใด ที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน ทั้งในและนอกประเทศ²

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การศึกษาและวิจัยเรื่องเด็กเล็ก 2516, หน้า 198.

²พรีซานเคราะห์มูลนิธิ, "ทฤษฎีของพรีซานเคราะห์มูลนิธิ ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. 2513," (พิมพ์ที่)

ในปี 2517 พระยานุเคราะห์หมูลนิธิมีโครงการเพื่อดำเนินการในหลัก
ใหญ่ ๆ อยู่ 6 โครงการคือ

1. ให้ความช่วยเหลือมารดาอกสมรส
2. ให้การช่วยเหลือสงเคราะห์แก่เด็กอกสมรส เด็กเร่ร่อน เด็กที่
ถูกทอดทิ้ง และเด็กที่บิดามารดาเจ็บป่วยทุพพลภาพ
3. จัดตั้งโรงเรียนเตรียมพัฒนาเด็ก เพื่อผลิตครู อาจารย์ นำไปปฏิบัติ
งานด้านสร้างมนุษย์
4. ป้องกันโรคกรรมพันธุ์ให้แก่ทารกและหญิงมีครรภ์
5. เผยแพร่วิชาการด้านวิวัฒนาการเด็กและการบริบาลทารก
กุมารพัฒนาศาสตร์
6. วิจัยหาข้อมูลการพัฒนาเด็กให้ถูกต้องตามหลักวิธี ทางด้านสุขภาพ
จิตใจ อารมณ์ สังคม ¹

ปัจจุบันพระยานุเคราะห์หมูลนิธิ มีการจัดตั้งโรงเรียนเตรียมพัฒนาเด็ก
เพื่อจัดให้มีประสบการณ์ตามวัยของเด็ก มีการจัด Play group และมีห้องสมุด
สำหรับเด็กโตเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน ปัจจุบัน (2521) มีเด็กรับเลี้ยงหรือรับการสงเคราะห์
อยู่จำนวน 80 คน พี่เลี้ยง 20 คน ²

¹พระยานุเคราะห์หมูลนิธิ, "พระยานุเคราะห์หมูลนิธิในพระอุปถัมภ์ของ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี," (อัครสำเนา)

²ที่มา กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงมหาดไทย

นอกจากพระยานุเคราะห์หมูลินธิแล้ว ยังมีสภากาชาดไทยซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับพระยานุเคราะห์หมูลินธิ กล่าวคือเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าที่นับว่ามีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าของสภากาชาดไทย จะรับเฉพาะเด็กที่คลอดที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นเครือของสภากาชาดไทยเท่านั้น ¹

¹สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การศึกษาและวิจัยเรื่องเด็กเล็ก 2516, หน้า 198.

หลักสูตร

ในช่วงเวลาดังกล่าว ตั้งแต่ 2501-2521 มีการปรับปรุงหลักสูตรถึง 3 ครั้งด้วยกัน เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัยคือ พ.ศ. 2503, 2518 และ 2522¹ ดังจะได้กล่าวถึงแต่ละหลักสูตรต่อไปนี้

หลักสูตร 2503

หลักสูตร 2503 ได้วางจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อเตรียมสภาพจิตใจของเด็กให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป หักให้ใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเรียน การเล่น ประดิษฐ์ของ อบรมให้เป็นคนช่างคิด ช่างทำ ชยันไม้อยู่นิ่ง ๆ และเป็นคนว่องไวกระฉับกระเฉง
2. เพื่ออบรมเด็กให้เป็นผู้ที่มีความสังเกต มีไหวพริบ เฉลียวฉลาด คิดหาเหตุผล ให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง มีความพากเพียร พยายาม ไม่จับจด
3. เพื่ออบรมให้เป็นผู้ที่พึ่งตนเอง สามารถทำหรือปฏิบัติอะไรได้ด้วยตนเอง เช่น หักแต่งตัว ใส่เสื้อ นุ่งกางเกง หวีผม รับประทานอาหารเอง
4. เพื่อหัดมารยาทและศีลธรรมทั้งในส่วนตัวและการปฏิบัติต่อสังคม หัดมารยาทในการนั่ง นอน เดิน และรับประทานอาหาร ฯลฯ หักให้เป็นคนสุภาพ เรียบร้อย ฝึกนิสัยให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรมอันดี จิตใจเข้มแข็ง มีระเบียบ รักษาวินัย มีความสามัคคีซึ่งกันและกัน
5. เพื่อปลูกนิสัยทางสุขภาพอนามัย รู้จักระวังสุขภาพของตน เล่นและรับประทานอาหาร

¹กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522 (พระนคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, [ม.ป.ป.]), หน้า 1.

เป็นเวลา ๖ ชั่วโมงทุกวันให้สะอาดและแข็งแรงอยู่เสมอ¹

เกณฑ์อายุ แนวการสอนอนุบาลศึกษานี้ จัดสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3½ - 6½ ปี²

เวลาเรียน การสอนแบบอนุบาลได้กำหนดหลักสูตรไว้ 2 ปีคือ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในแต่ละปีให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน หรือ 1,000 ชั่วโมง โดยมีเวลาอยู่ที่โรงเรียนวันละ 5 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย³

วิชาที่เรียน แบ่งเนื้อหาออกเป็น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ พละนามัย ธรรมชาติศึกษา สังคมศึกษา ศิลปศึกษา ขบร้องดนตรี⁴

¹ เบญจมา แสงมณี, การอนุบาลศึกษาและประวัติการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย, หน้า 1-2.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ กรมสามัญศึกษา, ระเบียบปฏิบัติสำหรับโรงเรียนอนุบาล (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 1.

อัตราเวลาเรียน¹

วิชา	จำนวนชั่วโมงในรอบสัปดาห์	หมายเหตุ
ภาษาไทย	2.30	
เลขคณิต	2.30	
ธรรมชาติศึกษา	2.30	
สังคมศึกษา	3.30	
ศิลป-ดนตรี	4.00	
พลานามัย-ฝึกเชาวน์	2.30	
รวมทั้งสิ้น	17 $\frac{1}{2}$	

ภาษาไทย การสอนภาษาไทยในชั้นอนุบาลนี้เป็นเพียงขั้นเตรียมการ เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะลงมือหัดอ่านหัดเขียนในชั้นประถมศึกษาต่อไป และจะเลือกการสอนภาษาไทยระดับอนุบาลนี้รวม ๆ กันว่า "การจัดประสบการณ์ทางภาษา"² ภาษาไทยมีความมุ่งหมายให้เด็กฟังและพูดภาษาไทยได้ถูกต้อง ส่งเสริมให้เด็กกระหายความรู้ลึก

¹กรมสามัญศึกษา, ระเบียบปฏิบัติสำหรับโรงเรียนอนุบาล (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 14.

²กรมสามัญศึกษา, แนวการสอนอนุบาลศึกษา: การจัดประสบการณ์ทางภาษาไทยตามแนวคู่มือการจัดอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2503 (พระนคร: สำนักพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 2.

นี่ก็คิดออกมาด้วยคำพูด และรับฟังเมื่อผู้นั้นพูด และสังเกตเสียงที่แตกต่างกัน¹

การสอนประสบการณ์ทางภาษาในชั้นนี้ ไม่แบ่งเป็นรายสัปดาห์ หรือ รายเดือน ทั้งนี้เพื่อให้ครูเลือกสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม และโอกาสอันควร²

เลขคณิต ความมุ่งหมายในการสอนเลขคณิต เพื่อฝึกทักษะเบื้องต้นในการคิดคำนวณ เข้าใจเรื่องเลขคณิตต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ฝึกความละเอียดถี่ถ้วน และมีเหตุผลในการเปรียบเทียบ³

พลานามัย ความมุ่งหมายในการสอนพลานามัย เพื่อให้เด็กมีความเป็นอยู่ให้ถูกสุขลักษณะ รู้จักออกกำลังกาย พักผ่อน และรักษาความปลอดภัยให้แก่ตัวเอง⁴

ธรรมชาติศึกษา ความมุ่งหมายในการสอนธรรมชาติศึกษาเพื่ออบรมให้เด็กรู้จักธรรมชาติและมีความสุข ใฝ่ฝันสืบอายุ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อะไรเหตุผลและ

¹ กรมสามัญศึกษา, แนวการสอนอนุบาล: การจัดประสบการณ์ทางภาษาไทย ตามแนวคู่มือการจัดอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2503 (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ชายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 2-3.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

³ กรมสามัญศึกษา, แนวการสอนอนุบาลศึกษา: การจัดประสบการณ์ทางเลขคณิตตามแนวคู่มือการจัดอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2503 (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ชายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 3.

⁴ กรมสามัญศึกษา, การจัดประสบการณ์ทางพลานามัย (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ชายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 3.

ทดลองหาความจริง¹

สังคมศึกษา ความมุ่งหมายของการสอนสังคมศึกษาเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกันได้ รู้จักถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องกับอยู่ รู้จักช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน ตลอดจนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น²

ศิลปะศึกษา ความมุ่งหมายของการสอนวิชาศิลปะศึกษาก็เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสร้างสรรค์ ให้เด็กแสดงความรู้สึกนึกคิด และความสามารถของเขาออกมาอย่างเสรี ให้มีความเพลิดเพลิน รู้จักชื่นชมในสิ่งที่สวยงามของธรรมชาติและความไพเราะของคนตรี³

ขับร้องดนตรี มีความมุ่งหมายเพื่อฝึกการฟังของเด็กให้เจริญขึ้น ให้เข้าใจจังหวะช้าเร็ว หนักเบา และสามารถที่จะแสดงความรู้สึกออกมาได้ตามเสียงเพลงที่ได้ยิน ใ้รู้จักความไพเราะ และเกิดรสนิยมทางดนตรี⁴

¹กรมสามัญศึกษา, การจัดประสบการณ์ทางธรรมชาติศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 2.

²กรมสามัญศึกษา, การจัดประสบการณ์ทางสังคมศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 2.

³กรมสามัญศึกษา, การจัดประสบการณ์ทางศิลปะศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 2.

⁴กรมสามัญศึกษา, การจัดประสบการณ์ทางขับร้องและดนตรี (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 2.

การวัดผล

ในด้านการวัดผล ใ้แบ่งออกเป็นชั้นอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 ดังนี้

ชั้นอนุบาลปีที่ 1

1. ทดสอบปากเปล่า
2. ทดสอบควยภาพ
3. จากผลงานปฏิบัติ

ชั้นอนุบาลปีที่ 2

1. ทดสอบปากเปล่า
2. ทดสอบควยภาพ
3. จากผลงานปฏิบัติ
4. ทดสอบแบบปรนัยง่าย ๆ¹

ปี 2518 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก
สาเหตุดังนี้

แผนการศึกษาในระดับนี้จะได้จัดมานานแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีแนวการสอนและระเบียบ
การจัดบางอย่างที่ล้าปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น แนวการวัดผลระดับอนุบาลของ
กรมสามัญศึกษาบางโรงเรียนใช้วิธีการเช่นเดียวกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทุกประการ
บางโรงเรียนก็ปฏิบัติตามหลักสูตร เพื่อจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กรมสามัญ
ศึกษาจึงมอบให้หน่วยศึกษานิเทศกิจวางแนวการวัดผลระดับอนุบาลขึ้น และ

¹กรมสามัญศึกษา, ระเบียบปฏิบัติสำหรับโรงเรียนอนุบาล, หน้า 14.

เมื่อได้มีการประชุมพิจารณากันแล้วเห็นว่าควรจะพิจารณาวางแผนการวัดผลนั้น
 ของคุณเนื้อหา หรือแผนการสอนเสียก่อน แผนการจัดประสบการณ์ในปี 2503
 มีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ทันสมัย จึงได้เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้ง
 คณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งปรับปรุงแผนการสอนอนุมาน เพื่อสอดคล้องกับหลักสูตร
 ชั้นประถมศึกษาที่กำลังดำริจะให้มีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ ¹

หลักสูตร พ.ศ. 2518

หลักสูตร 2518 ใ้ค่างจุกมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยที่ดี รู้จักกิน เล่น ออกกำลังกาย และพักผ่อน
 อย่างถูกต้อง เพื่อจะได้มีร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง รู้จักระวังรักษาตัว
 ใหญ่พ้นจากโรคภัยและอุบัติเหตุ
2. เพื่อให้รู้จักช่วยตนเอง สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองได้
3. เพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นคนร่าเริงแจ่มใส มีจิตใจและนิสัยอันดีงาม รู้จัก
 ควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักเล่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
4. เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนในชั้นต่อไป โดยฝึกให้เด็กรู้จักใช้
 ประสาทสัมผัสใดอย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 สามารถแสดงออก ชื่นชมต่อความไพเราะสิ่งสวยงามต่าง ๆ ²

¹ วิชา หน่วยศึกษานิตเทศก์, แผนการจัดประสบการณ์
และแผนการวัดผลระดับอนุบาล (พระนคร: โรงพิมพ์จงเจริญการพิมพ์, 2519),
 หน้า คำนำ

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

เกณฑ์อายุ แนวการสอนอนุบาลศึกษานี้ จัดสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี¹
เวลาเรียน มีกำหนด 2 ปี ในแต่ละปีให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน หรือ
 1,000 ชั่วโมง โดยมีเวลาอยู่ที่โรงเรียนวันละ 5 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย ภาคเช้า
 ควรเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ภาคบ่ายเป็นเวลาพักผ่อนและสันทนาการ
 ของเด็ก²

วิชาที่เรียน แบ่งเนื้อหาออกเป็นรายวิชาเช่นเดียวกับหลักสูตร 2503 แตกต่างกัน
 ตรงที่เรียกว่า "ประสบการณ์และกิจกรรม" นำหน้าแต่ละวิชา ประสบการณ์และกิจกรรม
 ที่จัดได้แก่

1. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านคณิตศาสตร์
2. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านภาษาไทย
3. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านสังคมศึกษา
4. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านธรรมชาติศึกษา
5. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านสุขศึกษา
6. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านศิลปะศึกษา
7. ประสบการณ์และกิจกรรมด้านชีวิตจริงคนตรี³

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวการจัดประสบการณ์ และแนว
 การวัดผลอนุบาล, หน้า 3.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

การวัดผล ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การสังเกต
2. การสนทนา
3. การตรวจผลงาน
4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า
5. การใช้ข้อทดสอบ ¹

มีหลักเกณฑ์การเลือกใช้ดังนี้

การวัดผลระดับอนุบาล จะเลือกใช้วิธีวัดผลแบบไหนในวิชาใด เมื่อใด ขึ้นอยู่กับลักษณะวิชา เวลา วัยของเด็ก และความมุ่งหมายของการวัดแต่ละคราว ซึ่งควรใช้วิธีวัดผลมาใช้ให้เหมาะสม ควรใช้วิธีสังเกต สนทนา และตรวจผลงานใ้มากที่สุด สำหรับข้อทดสอบ ควรใช้ในน้อยที่สุด และใช้ในบางวิชาเท่านั้น ² โดยจัดเกณฑ์นำหนักในการวัดผลดังนี้

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวการจัดประสบการณ์และแนว
วัดผลระดับอนุบาล, หน้า 11.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-13.

เกณฑ์น้ำหนักในการวัดผล ¹

วิธีวัดผล	ชั้นอนุบาลปีที่ 1		ชั้นอนุบาลปีที่ 2	
	ภาคที่ 1	ภาคที่ 2	ภาคที่ 1	ภาคที่ 2
1. การสังเกต	50%	40%	40%	40%
2. การสนทนา	40%	30%	30%	30%
3. การตรวจ ผลงาน	10%	15%	10%	10%
4. การไขข้อสงสัย ปากเปล่า	-	10%	10%	10%
5. การไขข้อ สงสัย	-	5%	10%	10%
รวมทั้งสิ้น	100%	100%	100%	100%

จะเห็นว่าวิธีการวัดผลระดับอนุบาลได้รับการปรับปรุงให้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาจากแนวการวัดผลตามหลักสูตร 2503 ก็คือ การสังเกตและการสนทนา นอกจากนี้ตามแนวการวัดผลใหม่นี้ยังได้ให้ความสำคัญของวิธีการวัดผลทั้ง 2 วิธีนี้มาก ดังจะเห็นได้จากตารางเกณฑ์น้ำหนักจะให้น้ำหนักการสังเกตและการสนทนาสูงกว่าวิธีการวัดผลแบบอื่น กล่าวคือให้น้ำหนัก 50%-40% และ 40%-30% ตามลำดับ

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวการจัดประสบการณ์และแนวการวัดผลระดับอนุบาล, หน้า 14.

หลักสูตรอนุปริญญาได้รับการปรับปรุงใหม่อีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2522
ดังเหตุผลต่อไปนี้

... ปัจจุบันอนุปริญญาที่มีผู้รับผิดชอบดำเนินงานหลายฝ่าย จึงจำเป็นที่จะต้อง
มีแนวทางในการศึกษาอบรมที่เป็นแนวเดียวกัน เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อม
ทุกด้าน คือร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กระทรวงศึกษาธิการได้
เล็งเห็นถึงความจำเป็นของการที่ทุกระดับชั้นจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุง
แนวการจัดประสบการณ์ของอนุปริญญา เพื่อปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์
ฉบับปี พ.ศ. 2518 ให้สอดคล้องกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 ¹

หลักสูตร พ.ศ. 2522 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายการเล่าเรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการกิน การออกกำลังกาย และการ
พักผ่อนอย่างถูกต้อง ตลอดจนรู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัย และ
อุบัติเหตุ
2. เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ของตน รู้จัก
และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
สามารถแสดงออกจนชมชอบความไพเราะและสิ่งสวยงามต่าง ๆ
4. เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสได้อย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหว
ร่างกายได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ ²

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวการจัดประสบการณ์ของอนุปริญญา
ปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522, (ฉบับทดลอง) (พระนคร: หน่วยศึกษานิเทศก์,
กรมสามัญศึกษา [ม.ป.ป.]), หน้า ก.

² เรืองเดียวกัน, หน้า 2.

เกณฑ์อายุ แนวการสอนอนุบาลศึกษานี้จัดสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี¹
เวลาเรียน มีกำหนดเวลา 2 ปี ในแต่ละปีให้มีเวลาจัดประสบการณ์ไม่น้อยกว่า
 200 วัน หรือ 1,000 ชั่วโมง โดยมีเวลาอยู่ในโรงเรียนวันละ 5 ชั่วโมง
 เป็นอย่างน้อย ภาคเช้าเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ภาคบ่ายเป็นเวลา
 พักผ่อน สรุปลักษณะ หรือนันทนาการของเด็ก²
วิชาที่เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521 จึงได้แบ่งเนื้อหา
 ออกเป็นกลุ่มวิชา ได้แก่

1. เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย
2. เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์
3. เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
4. เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย³

จุดประสงค์ทั่วไปของแต่ละกลุ่มวิชามีดังต่อไปนี้

1. เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย เพื่อเตรียมและส่งเสริมความพร้อม
 ในการเรียนภาษาไทย⁴

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยงานพิเศษ, แนวการจัดประสบการณ์อนุบาล
 ปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522, หน้า 2.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5, 12, 16, 38.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

2. เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์
 1. เพื่อเตรียมและส่งเสริมความพร้อมในการเรียนคณิตศาสตร์
 2. เพื่อฝึกการสังเกตรู้จักคิดหาเหตุผล และรู้จักเปรียบเทียบ มีความละเอียดถี่ถ้วน
 3. เพื่อให้รู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ¹

3. เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
 1. เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร การพักผ่อน การขับถ่าย และการรักษาความสะอาด
 2. เพื่อให้รู้จักช่วยตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยและพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ
 3. เพื่อปลูกฝังและอบรมให้มีสังคมนิสัยที่ดี สามารถอยู่เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 4. เพื่อปลูกฝังให้มีอุปนิสัยที่ดี มีใจராเริงแจ่มใส อยู่ในขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
 5. เพื่อให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น
 6. เพื่อให้มีนิสัยอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต มีเหตุผล
 7. เพื่อให้รู้จักคุณค่าของเห็นความสวยงาม รักและชื่นชมธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งที่สวยงาม ²

¹กรมสามัญศึกษา หน่วยงานพิเศษ, แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล
ปีที่ 1-2, หน้า 13.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

4. เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย
 1. เพื่อฝึกประสาทสัมผัส
 2. เพื่อปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 3. เพื่อส่งเสริมให้มีรสนิยมที่ดี รักสวยรักงาม ซาบซึ้งในความไพเราะของคนตรี
 4. เพื่อปลูกฝังค่านิยม ทศนคติและคุณลักษณะที่ดีของศิลปินและวัฒนธรรมไทย
 5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักแสดงออกตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล
 6. เพื่อพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
 7. เพื่อฝึกให้เป็นคนมีระเบียบ ประณีต และช่างสังเกต
 8. เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
 9. เพื่อนำไปใช้บูรณาการกับกลุ่มวิชาต่าง ๆ ¹

การวัดผล หลักเกณฑ์ในการวัดผลนั้นมีข้อสังเกตดังนี้ "การวัดผลควรเป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ไม่ใช่วัดเพื่อคัดสินใครหรือตก และจะใช้หลาย ๆ วิธี" ดังนี้ ²

¹กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522, หน้า 39.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

1. การสังเกต มีหลักเกณฑ์ดังนี้
 - 1.1 ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียน และทำงาน การสังเกตโดยสม่ำเสมอทั้งเป็นหมู่คณะและรายบุคคล
 - 1.2 ควรสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลทุกครั้ง ที่จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก
 - 1.3 ควรมีแบบบันทึกการสังเกต โดยมีรายการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรสังเกตของเด็กแต่ละคนไว้ด้วย
 - 1.4 ควรบันทึกขอบปรอง ข้อดี และขอเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขไว้ด้วย
2. การสนทนา วิธีใช้ใดก็ตามแต่เริ่มตนสอน ก่าดังสอน และหลังจากสอนแล้ว
3. การตรวจผลงาน วิธีนี้ไ้จากการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงาน ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจ โดยจัดเป็นกลุ่มตามอันคัมคุณภาพของงาน ซึ่งควรมี 3-5 เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก หรือ ดี ปานกลาง อ่อน
4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะแก่กับเด็กซึ่งยังไม่ออกและเขียนหนังสือไม่ได้
5. การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน โดยมีเกณฑ์ดังนี้
 - 5.1 ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
 - 5.2 ควรจัดข้อสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึงภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน¹

¹กรมสามัญศึกษา หนวยศึกษานิเทศก์, แนวการจัคประสบการณ์ชั้นอนุบาล
ปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522, หน้า 101-102.

การวัดผลระดับอนุบาลนี้จะเลือกใช้วิธีวัดผลแบบไหนขึ้นอยู่กับลักษณะวิชา
 วยของ เด็กตลอดจนความมุ่งหมายของการวัดผลแต่ละคราว ซึ่งควรนำมาพิจารณา
 ใช้ให้เหมาะสม ควรใช้วิธีสังเกต สันทนา และตรวจผลงานให้มาก สำหรับขอ
 ทดสอบควรใช้ให้น้อยที่สุด และควรใช้ในบางวิชาเท่านั้น ¹ การจัดน้ำหนักในการ
 วัดผลการใช้เกณฑ์ดังนี้ ²

วิธีวัดผล	ชั้นอนุบาลปีที่ 1		ชั้นอนุบาลปีที่ 2	
	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 2	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 2
1. การสังเกต	50%	40%	40%	40%
2. การสนทนา	40%	30%	30%	30%
3. การตรวจผลงาน	10%	15%	10%	10%
4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า	-	10%	10%	10%
5. การใช้ข้อทดสอบ	-	5%	10%	10%
รวมทั้งสิ้น	100%	100%	100%	100%

จะเห็นว่าแนวการวัดผลระดับอนุบาลตามหลักสูตร 2522 นี้ใช้วิธีการเช่น
 เดียวกับแนวการวัดผลหลักสูตร 2518 ทุกประการ

¹ กรมสามัญศึกษา หน่วยงานพิเศษ, แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล
 ปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522, หน้า 102.

² เรื่องเดียวกัน.

การเรียนการสอน

การเรียนการสอนในช่วงระยะเวลา 20 ปี กล่าวคือตั้งแต่ 2501-2521 นี้ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ จากการสัมภาษณ์อาจารย์เบญจฯ แสงมณี ในเรื่อง การเรียนการสอนในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา อาจารย์กล่าวว่า "นับตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา การเรียนการสอนในโรงเรียนอนุบาลมุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก โดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาล"¹ จะเห็นว่าการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลได้พยายามปรับปรุงให้ถูกต้องตามหลักวิชา ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าใจหลักการและจุดมุ่งหมายของการเรียนในระดับนี้ ไม่มีการบีบบังคับให้ครูอนุบาลจำเป็นต้องสอนหนังสือแก่เด็กเช่นเดียวกับระยะเริ่มแรก จากการที่ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมชมการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวัดปริณายก² ซึ่งเป็นโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาล และได้เรียนถามอาจารย์ที่สอนเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ได้รับคำบอกเล่าว่าทางโรงเรียนได้มีการประชุมผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยเฉพาะการชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงเหตุผลที่ทางโรงเรียนไม่มีจุดประสงค์ที่จะมุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนการชี้แจงว่าทางโรงเรียนสอนอะไร ถ้าไม่สอน ก. ข. แก่เด็ก ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าใจ จึงไม่มีปัญหาเรื่องนั้น ส่วนการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลของเอกชน จากการสัมภาษณ์อาจารย์หม่อม คุณหญิง บริพัตร อาจารย์กล่าวว่า "ปัจจุบันครูโรงเรียนเอกชนก็ยังเพิ่งถึงในเรื่องการสอนหนังสืออยู่ และทางคณะกรรมการการศึกษาเอกชนก็ได้พยายามแก้ไขดูเหมือนว่าในระยะ 1 หรือ 2 ปีข้างหน้า จะให้ครูประจำการทุกคนได้ทำการอบรมที่

¹ สัมภาษณ์ เบญจฯ แสงมณี, อดีตอาจารย์ชั้นพิเศษหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศและการฝึกนักครู และนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย, 10 มกราคม 2523.

² ผู้วิจัยเยี่ยมชมกิจการโรงเรียนอนุบาลวัดปริณายก, 12 ธันวาคม 2522

คณะกรรมการการศึกษาเอกชนจัดขึ้นมา ซึ่งจะช่วยให้มาก" ¹ เกี่ยวกับเรื่องการสอนหนังสือแก่เด็กอนุบาลนี้ ศาสตราจารย์อวย เกตุสิงห์ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ในบทความเรื่อง "แง่คิดบางอย่างในการอบรมเด็กอนุบาล" ดังต่อไปนี้

...ปัญหาสำคัญข้อหนึ่ง ที่ถูกโต้แย้งกันมากทั้งในระหว่างครูอนุบาลด้วยกัน และระหว่างครูอนุบาลกับผู้ปกครอง คือปัญหาที่ว่า ควรจะสอนหนังสือให้แกเด็กอนุบาลหรือไม่... ใครเปรียบเทียบกับเด็ก ๆ เหมือนดอกไม้ตามถาเราอยากเห็นดอกไม้สวยงามก็ต้องปล่อยให้เจริญไปตามธรรมชาติ พอถึงเวลาที่บานเองไม่ควรที่จะไปแกะหรือฉีกให้บานก่อนเวลา... ²

จะเห็นว่าการเรียนการสอนในระดับอนุบาลเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน จนแม้ในระยะหลัง ๆ ก็ยังมีผู้ไม่เข้าใจในหลักการของการอนุบาลศึกษาอยู่มาก โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก โรงเรียนอนุบาลของเอกชน ยังเป็นเรื่องของการค้าอยู่ จึงจำเป็นต้องสนองความต้องการของผู้ปกครอง

สรุป

การศึกษาอนุบาลเรียนในช่วงระยะเวลา 20 ปี คือระหว่าง พ.ศ. 2501-2521 ได้เจริญก้าวหน้าไปตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากจำนวนเด็กอนุบาลและเด็กเล็กที่เพิ่มขึ้นทุกปีเฉลี่ยร้อยละ 12 ต่อปี รัฐบาลเองก็ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนการศึกษาระดับนี้มาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากโครงการขยายการศึกษาอนุบาลเพื่อให้ครบทุกจังหวัด และในปี พ.ศ. 2516 ก็ได้มีโรงเรียนอนุบาลครบทุกจังหวัดซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการอนุบาลศึกษา

¹สัมภาษณ์ คุณหญิง บริพัตร ณ อยุธา, อดีตนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ปัจจุบันเจ้าของโรงเรียนสมประสงค์, 28 กุมภาพันธ์ 2523.

²อวย เกตุสิงห์, "แง่คิดบางอย่างในการอบรมเด็กอนุบาล, (พระนคร: สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย, 2507), หน้า 4.

การศึกษาท่อนวัยเรียนในรูปแบบของอนุบาลนี้ โรงเรียนราษฎรเห็นว่า
มีบทบาทสำคัญในการรับภาระช่วยรัฐบาล ทำให้เด็กท่อนวัยเรียนได้มีสถานที่เรียนมากขึ้น
นับว่ามีผลต่อบีความารคา และผู้ปกครองที่ไม่ต้องหวังโยบุตรหลานจะออกไปทำงานนอกบ้าน
สถิติปัจจุบันชี้ให้เห็นว่ามีเด็กท่อนวัยเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนราษฎรถึง
ร้อยละ 60.89 ซึ่งนับว่ามีจำนวนมาก เมื่อเทียบกับหน่วยงานของรัฐที่จัดการศึกษา
ระดับนี้

ปัจจุบันรัฐบาลได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความสำคัญที่ได้ให้แกการศึกษา
ระดับนี้ ดังจะเห็นจากนโยบายที่กล่าวไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520
ที่ว่า "รัฐพึงเร่งจัดและสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนประถมศึกษา โดยรัฐ
จะสนับสนุนให้ท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดให้มากที่สุด" ส่วนในด้านการจัดสถานศึกษานั้น
อาจจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือนอกระบบโรงเรียนโดยจัดอยู่ในรูปสถาน
รับเลี้ยงเด็ก ศูนย์เด็กปฐมวัย และชั้นเด็กเล็ก หรืออยู่ในรูปของโรงเรียนอนุบาล
ก็ได้ จะเห็นว่รัฐบาลยึดหยุ่นที่จะให้มีการจัดการศึกษาระดับนี้ในหลายรูปแบบ ทั้งนี้
เพื่อให้สนองความต้องการของเด็กและสังคม โดยเฉพาะเพื่อให้เด็กในชนบทที่อยู่ห่าง
ไกลได้มีโอกาสรับการเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อลดความ
เสียเปรียบระหว่างเด็กที่อยู่ในเมืองและชนบท

เป็นที่น่ายินดีว่าปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มให้ความสนใจแก่เด็กท่อนวัย
เรียนเป็นอย่างมาก และได้จัดโครงการเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ เป็นต้นว่า กรมพัฒนา
ชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งโครงการพัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย กองโภชนาการ
กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้งศูนย์โภชนาการ เพื่อแก้ปัญหาทุพโภชนาการในเด็กท่อน
วัยเรียน กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งโครงการสอนเด็กท่อนเกณฑ์
บังคับ กรมการฝึกหัดครูจัดตั้งโครงการฝึกอบรมเด็กท่อนเกณฑ์บังคับเรียน ในโครงการ
ฝึกหัดครูชนบท และสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จัดสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

โดยทำงานร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งจัด
 สถานสงเคราะห์เด็ก และมีสถานรับเลี้ยงเด็ก และสถานสงเคราะห์ที่เป็นของเอกชน
 ซึ่งได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายโดยอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมประชาสงเคราะห์
 นอกจากหน่วยงานของทางราชการแล้ว ยังมีสมาคม และมูลนิธิที่ได้จัดตั้งศูนย์เด็กขึ้นมา
 เป็นต้นว่า สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิโสสะ สมาคม วาย
 คับ เบิลยู ซี เอ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เป็นที่รู้จักกันดีได้แก่ กรมสามัญศึกษา
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ทม.
 และทบวงมหาวิทยาลัย อาจกล่าวได้โดยสรุปว่าหน่วยงานที่จัดการศึกษาก่อนวัยเรียน
 แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ หน่วยงานที่ให้การศึกษ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่
 จัดการศึกษาในแง่ที่มุ่งพัฒนาทางค่านิยมวิชาการ เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้น
 ประถมศึกษา หน่วยงานประเภทนี้ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยรัฐบาล
 และเอกชน นอกจากนี้ยังมีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อน
 เกณฑ์ โครงการจัดชั้นเด็กเล็กก่อนเกณฑ์มัธยมในโครงการฝึกหัดครูชนบท กรม
 การฝึกหัดครูชั้นเด็กเล็กในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และทม. หน่วยงาน
 ประเภทที่ 2 เป็นหน่วยงานที่มุ่งพัฒนาเด็กเล็กในด้านส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดู
 เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโตทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจและเพื่อแบ่งเบาภาระของ
 มารดา หน่วยงานดังกล่าวนี้ได้แก่ โครงการพัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน
 สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันของสำนักอนามัยกรุงเทพฯ ศูนย์โภชนาการเด็กของกรมอนามัย
 สถานรับเลี้ยงเด็กและสถานสงเคราะห์เด็กของเอกชนภายใต้การควบคุมของกรมประชา
 สงเคราะห์ รวมทั้งศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นโดยสมาคมและมูลนิธิ

ในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ในช่วงระยะเวลา 20 ปีนี้ มีการ
 ปรับปรุงหลักสูตรอนุบาล (หรือที่เรียกว่าแนวการจัดประสบการณ์) 3 ครั้งด้วยกัน คือ
 ใน พ.ศ. 2503, 2518 และ 2522 โดยเฉพาะการปรับปรุงครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.
 2522 มีการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องและมีแนวทางเดียวกันกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษา

ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2520 โดยเปลี่ยนแปลงไปจากแนวการจัดประสบการณ์ในวิชาต่าง ๆ เช่นแนวการจัดประสบการณ์วิชาเลขคณิต แนวการจัดประสบการณ์ในวิชาภาษาไทย และอื่น ๆ รวม 7 วิชาด้วยกัน ตามหลักสูตร 2518 มาเป็นกลุ่มวิชา 4 กลุ่ม อันได้แก่ เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ และเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในการแก้ไขครั้งสุดท้ายเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังได้กล่าวแล้ว ในคานการเรียนการสอนนั้นในปัจจุบันมุ่งเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ไม่มีการสอนหนังสือ โดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาลสังกัดกรมสามัญศึกษาทั้ง 75 โรงเรียน สำหรับโรงเรียนอนุบาลของเอกชนนั้น ก็ได้มีการปรับปรุงในเรื่องการเรียนการสอนดีขึ้นกว่าเดิมมาก จะมุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้ก็มีอยู่บ้าง เป็นส่วนน้อย